

DURF TE WETEN

AANPAK VAN HUISELIJK GEWELD: EEN GEZAMENLIJKE TAAK

Verhalen uit de praktijk

ANGÈLE VERKAAIK & KIM VAN DEN BERG

REDACTIE: MIRJAM KRUISSELBRINK

deGraaff

DURF TE WETEN

DURF TE WETEN

AANPAK VAN HUISELIJK GEWELD: EEN GEZAMENLIJKE TAAK

Verhalen uit de praktijk

ANGÈLE VERKAAIK & KIM VAN DEN BERG

REDACTIE: MIRJAM KRUISSELBRINK

deGraaff

Het boek is tot stand gekomen met financiële steun van Buurteamorganisatie Sociaal Utrecht, Veilig Thuis Utrecht, Gemeente Utrecht, Gemeente Amersfoort, het Lectoraat Innovatieve Maatschappelijke Dienstverlening van Hogeschool Utrecht en het kennisplatform Utrecht Sociaal.

Durf te weten

Aanpak van huiselijk geweld: een gezamenlijke taak

Verhalen uit de praktijk

Angèle Verkaaik en Kim van den Berg

Redactie: Mirjam Kruisselbrink

ISBN 978-94-93127-08-1

NUR 740

Illustraties omslag en binnenwerk: Han Vermeer

Vormgeving: Mol grafische vormgeving, Utrecht

© De auteur | Uitgeverij de Graaff, 2020

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever en vermelding van de auteur(s) van het boek.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j°, het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever (Uitgeverij de Graaff, www.uitgeverijdegraaff.nl) te wenden.

**"ERGENS VOORBIJ GOED EN KWAAD LIGT EEN VELD ...
DAAR WIL IK JE GRAAG ONTMOETEN."**

Rumi

**"IK HEB HET RECHT NIET OM IEMAND ANDERS
TE WILLEN VERANDEREN ALS IK ZELF NIET BEREID
BEN OM TE VERANDEREN."**

Martin Buber

DE SCHAAMTE VOORBIJ

Kirsten van den Hul – Tweede Kamerlid PvdA

Die ene cliënt, die had ik kunnen zijn. *Had* kunnen zijn, maar ik was het niet. Want net zoals de overgrote meerderheid van de mensen die geweld achter de voordeur meemaken, heb ik nooit melding gemaakt van wat zich bij mij thuis afspeelde. Nooit hulp gezocht, nooit mijn mond open gedaan, nooit aan de bel getrokken. Waarom? Schaamte. Angst. Niet willen toegeven dat het zo echt niet langer ging.

Gelukkig ben ik er nog en kan ik het navertellen. Dat is helaas niet alle slachtoffers van geweld achter de voordeur gegeven. Jaarlijks vallen er tientallen dodelijke slachtoffers. Voor hen kwam hulp te laat. Misschien dat juist daarom de verhalen in deze bundel zo bij me binnenkwamen.

Verhalen van trauma, pijn, isolement. Maar ook: verhalen van hoop, (h)erkenning en vooral van herstel. Waarbij de rol van politie, wijkteam, casemanager vaak niet te onderschatten is.

Juist daarom zou iedereen die professioneel (of privé) te maken heeft met gevallen van partnergeweld of kindermishandeling de verhalen in deze bundel moeten lezen. Want de ervaring van die ene cliënt, waar deze professionals over vertellen, die kan ons zoveel leren. Over de ellende die er achter dat ene verhaal schuilgaat. Maar ook over de stip aan de horizon, die gelukkig ook soms gloort in de verte.

Die ene cliënt, die laat je niet zomaar los. Zo'n verhaal blijft vaak lang hangen. Dat bewijzen de hoofdrolspelers in deze bundel. En terecht, want hun verhaal doet ertoe. Maar laten we ook niet vergeten dat de verhalen die in beeld komen slechts het topje van de ijsberg zijn en de meeste mensen nooit een cliënt worden. Omdat ze, net als ik, die grote stap naar hulp nooit durven of kunnen zetten.

Ook voor hen is het ongelofelijk belangrijk om het gesprek te blijven voeren. Over hoeveel en hoe vaak gezinnen te maken hebben met geweld. Welke vormen het aan kan nemen. Welke wonden het slaat, letterlijk en figuurlijk. En vooral: wat we kunnen doen om het geweld te stoppen. Zodat er ruimte komt voor rust. Herstel. Herwonnen vertrouwen.

Daarom besloot ik mijn mond niet langer te houden en zet ik mij nu als Kamerlid in om juist die mensen een stem te geven die hun stem verloren – iets wat ik vroeger niet eens had durven dromen. Door aandacht te vragen voor dit belangrijke onderwerp. Door met concrete voorstellen te komen over hoe de aanpak van geweld achter de voordeur beter kan. En door voortdurend te luisteren en leren van de verhalen uit de praktijk. Daaraan levert deze bundel een belangrijke bijdrage.

De schaamte voorbij.

INHOUD

VOORWOORD	VII
INLEIDING	13
VERANTWOORDING	15
VERHALEN	
KANSEN GRIJPEN	19
EEN VROUW PAKT HAAR KOFFER	21
IK BLIJF	25
ZE KWAM NIET MEER	27
DIEHARD	31
ZATERDAGTANTE	35
GEEN PAPPIE MEER	37
NACHTMERRIE	41
OP HET VERKEERDE BEEN	45
ALS JE EEN MAN HEBT, KRIJG JE KLAPPEN	47
DURF TE WETEN	53
SAMEN OPLOPEN	55
EEN ONVERBREKELIJKE BAND	59
HET STILLE KIND	63
OBSERVEER MAAR	65
SCHADUWKANTEN	69
FAMILIEGEHEIMEN	71
HET LIJF ZEGT IETS ANDERS	75
DE INVLOED VAN HET GEZIN	79
KEUZEVRIJHEID?	81
RETROSPECTIEF	85
DOODSANGST IN DE DAKGOOT	89
VAN DE GEBAADE PADEN	91
BALANCEREN	95
WEES SCHERP	99
HET IS MIJ OOK GELUKT!	103
NABESCHOUWING	109
Context	109
Leringen	110
Met dank aan	112
LITERATUURLIJST	113

PREVALENTIE VAN HUISELIJK GEWELD

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. De term 'huiselijk' verwijst naar de relatie tussen slachtoffer en pleger bijvoorbeeld (ex-)partner, gezins- en familieleden en (huis)vrienden en niet naar de plaats waar het geweld plaatsvindt.

Huiselijk geweld kan fysiek, seksueel en psychisch van aard zijn en kan in ernst en duur sterk variëren. Vormen van huiselijk geweld zijn onder meer: (ex-)partnergeweld, kindermishandeling en verwaarlozing, kinderen als getuige van huiselijk geweld, oudermishandeling, oudermishandeling, seksueel misbruik en seksueel geweld, eerge relateerd geweld, huwelijksdwang en huwelijkse gevangenschap, en vrouwelijke genitale verminking.

Sinds 2015 verzamelt het CBS registratiecijfers van Veilig Thuis over kindermishandeling en huiselijk geweld. Uit onderzoek over de laatste vijf jaar blijkt:

- 747.000 vrouwen en mannen van achttien jaar of ouder hebben de afgelopen vijf jaar te maken gehad met huiselijk geweld.
- In 20% van de gevallen betrof het structureel geweld.
- In 56% van de gevallen ging het om partnergeweld dat gepleegd werd door de (ex-)partner.
- Daarvan waren circa 76.000 vrouwen en 13.000 mannen het slachtoffer.
- In 44% van de gevallen ging het om geweld van broers, zussen, ouders of huisvrienden.
- 90.000-127.000 kinderen/jongeren hebben te maken gehad met enige vorm van kindermishandeling.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat:

- Van alle vrouwen en mannen tussen de achttien en zeventig jaar 40% ooit slachtoffer geweest is van een of meer incidenten van huiselijk geweld.
- Ruim een derde van de slachtoffers aangeeft ook pleger te zijn.
- Jaarlijks ongeveer 119.000 kinderen van nul tot achttien jaar slachtoffer worden van een vorm van kindermishandeling binnen of buiten het gezin (ruim 3% van de kinderen).

De wettelijke Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling geeft professionals handvatten hoe te handelen bij vermoedens van huiselijk geweld. Deze meldcode geldt voor professionals die werken in de gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en bij justitie.

INLEIDING

In deze bundel leest u verhalen van professionals die werken aan veiligheid in de thuissituatie. Verhalen over mensen die hen zijn bijgebleven en die hun kijk op huiselijk geweld en op hun vak hebben veranderd. Het is een inkijkje in de praktijken van deze verschillende professionals. We lezen over hun twijfels en dilemma's, hun verantwoordelijkheidsgevoel en onvermogen, hun bevolegenheid en hun inzet om het geweld te stoppen. Over wat ze leerden van de mensen met wie ze werkten en hoe dat tot uiting komt in hun professioneel handelen. Verhalen voor professionals en voor iedereen die hart heeft voor veiligheid in de thuissituatie.

In 2015 organiseerden wij een eerste regionale conferentie over “Geweld in gezinnen” samen met collega's uit het primair onderwijs, Buurteamorganisatie Sociaal Utrecht, GGDrU, Veilig Thuis Utrecht, Lokalis, Hogeschool Utrecht en het kennisplatform Utrecht Sociaal, onder de daadkrachtige leiding van Marjo Volman, Beleidsadviseur Zorg en Veiligheid bij de gemeente Nieuwegein. Wij vonden het belangrijk zo breed mogelijk aandacht te genereren voor de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling die sinds 2013 was ingevoerd. De aanpak van huiselijk geweld is namelijk niet de taak van gespecialiseerde hulpverleners of politie alleen, maar een taak van ons allemaal. Dit jaar organiseren wij ons vijfde congres: een lustrum! Ter gelegenheid hiervan presenteren wij deze bundel.

Huiselijk geweld is een thema waarbij veel handelingsverlegenheid bestaat. Er zijn regels en wetten, maar een groot deel is ook grijs gebied. Er is nog steeds sprake van een taboe of schroom om over geweld te spreken en om in te grijpen of juist niet. Achter het handelen van professionals zitten veel bedenkingen, gevoelens, overwinningen, soms moed en angst. Waarden zijn in het geding, want ‘huiselijk geweld’ is geen gedrag, maar een oordeel over gedrag. We staan daar niet altijd bij stil. De verhalenvertellers uit deze bundel doen dat wel.

We denken dat deze verhalen herkenbaar zijn en hopen dat ze leiden tot inzichten en inspiratie, zodat:

- geweld in gezinnen nog meer op het netvlies komt van professionals in verschillende sectoren;
- handelingsverlegenheid vermindert door herkenbare verhalen van collega's;
- ze aanzetten tot reflectie op morele dilemma's uit de praktijk;
- professionaliteit ten aanzien van het hanteren van geweld in gezinnen en van de vernieuwde meldcode vergroot wordt;
- de kennis en het begrip van professionals voor elkaars praktijken toeneemt.

We hebben mooie en intensieve gesprekken gehad en werden geraakt door de moed, inzet en liefde waarmee de verhalenvertellers werken aan veiligheid. In die zin zien we deze bundel ook als een 'ode' aan al die professionals die zich met deze moeilijke onderwerpen bezighouden.

In de verhalen zien we hier en daar tekenen van hoe de aanpak van huiselijk geweld de afgelopen decennia is veranderd en verbeterd. We weten inmiddels dat in gezinnen waar sprake is van excessief en ernstig fysiek geweld, alle pogingen om het geweld te stoppen niet voldoende zoden aan de dijk zetten. Er is dus nog veel werk te verrichten!

VERANTWOORDING

Toen we begonnen met deze bundel dachten we een tiental verhalen op te halen. Maar toen we eenmaal startten, bleek er een lawine aan verhalen los te komen. Er bleken heel veel professionals rond te lopen met een verhaal dat hen tot op de dag van vandaag niet losliet.

Deze verzameling verhalen is een willekeurige. Onze enige selectiecriteria waren of de verteller zelf geraakt was door het verhaal en of er een heldere ‘lering’ te ontdekken viel. Verder hebben we gepoogd om een zo breed mogelijk palet aan professionals aan het woord te laten. Zo is het een bundeling geworden van actuele en oudere verhalen uit verschillende beroepsgroepen.

Bij het schrijven zijn we zo dicht mogelijk bij de verteller gebleven. We hebben geprobeerd hem of haar zelf zoveel mogelijk – en zonder commentaar – aan het woord te laten en tegelijkertijd de verhalen passend te maken voor de bundel. Dit is vanzelfsprekend in samenspraak met de verhaaleigenaren gebeurd. Waar mogelijk is aan de betrokkenen toestemming gevraagd voor publicatie. Waar dat niet (meer) mogelijk was, is het verhaal zo aangepast dat het niet herleidbaar is.

15

Wij hebben ervoor gekozen om in deze bundel uitsluitend met professionals te spreken. De verhalen van de direct betrokkenen (cliënten, scholieren, klanten) hopen wij in een vervolg aan bod te laten komen.

Bij elk verhaal is een korte kadertekst opgenomen. Hierin schetsen wij iets meer achtergrondinformatie over de onderwerpen waarmee de professionals in het vakgebied van de verteller te maken hebben. Waar mogelijk verwijzen we ook naar literatuur of websites waar meer informatie kan worden gevonden.

Angèle Verkaarik is werkzaam bij Hogeschool Utrecht onder meer als docent en onderzoeker op het gebied van huiselijk geweld. Daarnaast heeft zij een eigen praktijk in coaching en systemisch werk.

Kim van den Berg is als regisseur kwaliteit en veiligheid werkzaam voor de Stichting Buurteamorganisatie Sociaal Utrecht. Daarnaast is zij als gastdocent verbonden aan Hogeschool Utrecht.

Mirjam Kruisselbrink is als projectcoördinator en communicatieadviseur werkzaam bij het Kenniscentrum Sociale Innovatie van Hogeschool Utrecht en het kennisplatform Utrecht Sociaal (kUS).

VERHALEN

ACTIEF SIGNALEREN

Op de website van Veilig Thuis vind je lijsten met signalen die er op kunnen duiden dat er mogelijk sprake is van huiselijk geweld. Deze lijsten zijn gespecificeerd naar leeftijdscategorie (baby's, peuters, kleuters, schoolgaande kinderen) en naar soort geweld (partnergeweld, ouderenmishandeling, eengerelateerd geweld, ontspoorde mantelzorg). Volgens de meldcode verzamel je deze signalen en bespreek je ze met een collega of andere professional en ga je vervolgens in gesprek met de betrokkenen. Steeds meer organisaties en professionals signaleren echter ook actief. Dat wil zeggen dat ze het onderwerp huiselijk geweld in principe met iedere cliënt bespreekbaar maken in een intakegesprek of anderszins. Hierdoor wordt de drempel om zorgen te bespreken verlaagd en pik je signalen sneller op.

KANSEN GRIJPEN

Desirée is werkzaam bij een consultatiebureau (0-4 jaar), als jeugdarts in een asielzoekerscentrum (0-18 jaar) en bij een antroposofisch consultatiebureau (0-4 jaar).

Een meisje van twee jaar oud kwam met haar moeder en haar babybroertje op consult. Ik kende het meisje nog niet en ze wilde me geen hand geven. Ze zag er tener uit. Aan alles merkte ik dat moeder zo snel mogelijk weer weg wilde uit mijn kamer.

Op mijn tafel lagen houten blokjes. “Wil je een toren bouwen?”, vroeg ik het meisje. Ze maakte geen aanstalten. Ik vroeg aan moeder of haar dochter een toren kon bouwen. “Natuurlijk kan ze dat, maar ze zal het wel weer niet doen. Zo gaat het altijd met haar”, antwoordde ze. Het meisje zat er stilletjes bij in het consult. Ze was overduidelijk niet van plan vandaag een toren te bouwen.

Het meisje was niet goed gegroeid zag ik in de groeicurve. In het dossier las ik dat moeder eerder ongewenst gedrag van haar dochter had besproken. “Ik merk uit uw verhalen dat u een pittige dochter heeft. Klopt dat?” Ze antwoordde bevestigend. “Maar ik ben en blijf de baas”, zei ze stellig. De manier waarop ze dat zei, baarde me zorgen. Haar dochter was pas twee.

Ik kreeg een niet-pluis gevoel en ik wilde dat graag verder onderzoeken. Ook vroeg ik of moeder wat extra ondersteuning kon gebruiken. Een extra huisbezoek door de jeugdverpleegkundige of vervroegde vervolgspraak om de groei nog eens extra te checken, hield ze af. Op mijn vraag of ze erover had nagedacht om gebruik te maken van een peuterspeelzaal, gaf ze aan dat dat veel te duur was.

De zorgen om de stagnatie in groei, om de uitspraak van moeder en de eerdere signalen lieten me niet los. Ik onderzocht de mogelijkheid om de peuterspeelzaal via een sociale indicatie aan te kunnen bieden. Dat bleek inderdaad mogelijk en ik belde haar op om dat voor te stellen. Nu vond ze dat wél een goed idee. Dat was een omslagpunt. Daarna had ik een ingang bij haar en vanaf dat moment stond ze open voor verdere hulp. Ze vond het prettig dat ik haar belde, dat ik over haar had nagedacht en dat ik echt iets

had kunnen regelen waar ze mee geholpen was. Later liet ze me weten dat ze daardoor het gevoel kreeg dat ze ertoe deed, dat ik aandacht had voor haar. Voorheen wilde ze zo snel mogelijk weer weg, alleen even wegen en meten op het consultatiebureau.

In het volgende consult kon ze me vertellen dat ze problemen had met het opvoeden van haar dochter. Daarbij werd ze soms hardhandig. Ze sloeg haar ook, omdat ze er wel voor moest zorgen dat ze de baas bleef. Ze vertelde ook dat ze zelf niet lekker in haar vel zat.

Maatschappelijk werk is ingeschakeld voor hulp aan dit gezin. Er bleken ook behoorlijke relatieproblemen te zijn en de ouders zijn gaan scheiden. Ten tijde van de scheiding is ook het voormalige Bureau Jeugdzorg betrokken geraakt.

Later vertelde ze mij dat ze ongelofelijk blij was met de inzet van Bureau Jeugdzorg. “Het heeft mij zo goed geholpen, dat zeg ik ook op verjaardagsfeestjes tegen iedereen die het wil horen.” Dat vond ik zo leuk. Zo wordt er toch op verjaardagsfeestjes niet vaak over de jeugdzorg gepraat!

Voor mij bewijst dit verhaal dat mijn intuïtie klopte en dat ik hier dus gebruik van moet blijven maken. Als ik dat doe, dan krijg ik het vaak voor elkaar dat ouders hulp aanvaarden. Ik voel met ze mee, ik weet dat hun gedrag vaak voortkomt uit onmacht of uit onkunde. Ze reageren zoals ze zelf zijn opgevoed. Ik ga het gesprek daarover aan en noem het beestje bij de naam. Hoe gaat het met de peuterpuberteit? Wat doe je als je peuter boos wordt? Zet je haar op de gang? Geef je haar een tik? Het is belangrijk dat ouders open kunnen vertellen en dat vragen zonder een oordeel gesteld worden. Ik toon daarbij mijn oprechte belangstelling en medeleven. Als ik antwoorden heb, kan er hulp gezocht worden.

Ik heb mooi werk, maar het is ook een uitdaging. Tijdens een consult heb ik twintig minuten, waarin er veel moet gebeuren. Ik kán moeilijke onderwerpen onbesproken laten; er niet op ingaan door deze tijdsdruk. Dan doe ik op papier mijn werk nog steeds goed. Maar ik wil geen kansen tussen mijn vingers door laten glippen. Als ik merk dat het thuis bij een kind niet goed gaat, wil ik juist de kans grijpen. Ik neem dan de tijd en laat ouders blijken dat het ertoe doet.

Ik ben blij dat ik dit niet heb laten glippen.

EEN VROUW PAKT HAAR KOFFER

Lucia is buurtteammedewerker bij Buurtteamorganisatie Sociaal Utrecht.

Ik denk regelmatig terug aan een vrouw met wie ik in 2003 contact had. Ik werkte destijds in een buurthuis in Utrecht. De vrouw zat klem in een slecht huwelijk. Ik geloof niet dat er sprake was van fysiek geweld, maar er was wel verbaal geweld en ze werd dagelijks psychisch vernederd. Ze vertelde dat het voelde alsof er helemaal geen ruimte voor haar was.

Ik zie haar nog zitten in de stoel tegenover me. Een wat te zware vrouw met fysieke klachten, iets onderuitgezakt, in een passieve houding. Bewegingloos, krachteloos.

Met haar man relatiegesprekken starten vond zij geen optie. “Het is mogelijk om weg te gaan”, zei ik tegen haar. Ze hoefde niet direct een echtscheiding aan te vragen, misschien kon ze als eerste stap naar een herstellingsoord gaan, even weg uit de situatie en tijd nemen om na te denken. Dan zou ze misschien de ruimte ervaren om zelf een beslissing te nemen. Om te blijven of weg te gaan. Ik schetste perspectieven en probeerde haar te laten zien dat er een andere realiteit mogelijk was. Ze luisterde daarnaar, maar ze reageerde nauwelijks. Ik zag niet dat er verder iets bij haar gebeurde.

Als ik iets wil veranderen en ik weet wat ik kan doen, dan kom ik in beweging. Zo zit ik in elkaar. Dat botste met hoe zij was. Doordat ik zo weinig beweging bij haar zag, kreeg ik steeds minder vertrouwen in een wending in haar situatie. Ik stelde mijn doelen bij en legde de nadruk op het luisteren naar haar verhaal. Ik had iedere twee weken een afspraak met haar en ze kwam trouw. Ik had het idee dat ze het vooral fijn vond om haar hart te luchten, maar als hulpverlener vond ik het lastig om alleen maar een luisterend oor te bieden. Ik werk liever aan een doel.

Op een morgen belde ze me plotseling op. “Ik ben mijn koffers aan het pakken, ik ga weg.” Ik weet niet meer goed hoe ik reageerde, ik zal iets gezegd hebben als: “Goh, wat goed!” In mijn verbeelding zag ik haar voor me: een vrouw in de slaapkamer, de koffer op bed, de kasten open. Ik vond het zo dierbaar dat ze me belde op dat moment. Ze ging inderdaad eerst naar een herstellingsoord en keerde daarna niet meer terug bij haar man.

ROL BUURTTEAMS BIJ HUISELIJK GEWELD

Buurtteammedewerkers signaleren regelmatig huiselijk geweld bij klanten die ze al begeleiden. Als dit het geval is, dan volgen zij de stappen van de meldcode en nemen, volgens de richtlijnen van het beroepsspecifieke afwegingskader, het besluit of melden bij Veilig Thuis noodzakelijk is.

In de buurtteams werken medewerkers met uiteenlopende achtergronden en ervaringen. Iedere individuele buurtteammedewerker moet bij de aanpak van huiselijk geweld afwegen of hij/zij in staat is om veiligheid te bewerkstelligen en de geweldsspiraal te doorbreken. Als deze professional dat niet (meer) kan, dan draagt hij/zij de casus over aan een collega of doet een melding bij Veilig Thuis.

Veilig Thuis ontvangt meldingen en maakt bij iedere melding een veiligheidsbeoordeling. Als uit die beoordeling blijkt dat de situatie zodanig is dat het buurtteam de casus kan begeleiden, draagt Veilig Thuis de melding over en ligt vanaf dat moment de verantwoordelijkheid voor het bewerkstelligen van directe en stabiele veiligheid bij het buurtteam.

Ze had alles zelf geregeld. Zo veel daadkracht ineens!

Als ik een cliënt begeleid die om een besluit heen draait of nog niets doet dan denk ik aan deze vrouw terug. Ik zie de twee beelden voor me: de passieve vrouw in de stoel én de vrouw die haar koffer pakt. Dit helpt me geduld te hebben en vertrouwen in het proces.

Bij partnergeweld kost het nu eenmaal vaak veel tijd voor mensen de moed hebben om een stap te zetten.

STABILISATIEDISCUSSIE

Een traumabehandeling wordt veelal gefaseerd aangeboden. De eerste fase staat in het teken van stabilisatie, de tweede fase in het teken van verwerking en de derde fase in het teken van integratie. Stabilisatie wordt daarbij gezien als voorwaardelijk, voordat de verwerking van het trauma kan plaatsvinden. Eerst de emotieregulatie verbeteren en daarna de confrontatie aangaan met traumatische herinneringen, was tijdenlang een gebruikelijke opvatting.

Bij ernstig of complex trauma bestaat de discussie wat een goed moment is om met het verwerken van trauma te starten. Moet iemand eerst stabiel zijn, voordat hij/zij gericht kan worden behandeld voor trauma? Of hoeft dat, met de wetenschap van nu, niet (altijd) een voorwaarde te zijn?

Recent onderzoek laat zien dat met verwerkingsgerichte behandelingen, zonder voorgaande stabilisatie, goede effecten worden behaald.

IK BLIJF

Mijke is psychosociaal therapeut en psychodramatherapeut, gespecialiseerd op het gebied van seksueel misbruik, en begeleidt groepen voor vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel misbruik.

Het was pas de tweede groep die ik begeleidde. Mijn collega en ik waren gestart met een lotgenotengroep voor vrouwen die seksueel misbruik hadden meegemaakt.

Zij was hoog opgeleid, een succesvol orthopedagoog van rond de zestig, gedreven door haar missie om kinderen te beschermen. Maar ze had ook haar persoonlijke leven waarin ze vastliep. Ze had een heel heftig verleden, ze was misbruikt door haar vader vanaf babytijd tot haar vijftiende. Ze had al veel behandelingen gehad voor persoonlijkheidsproblematiek en depressie en bleef worstelen met haar relatieverslaving.

Na de eerste bijeenkomst zocht ze contact; ze voelde zich heel wiebelig en emotioneel. Ze vond dat wij haar niet goed beschermd en gezien hadden. Ik schrok: hadden we iets gemist? Hadden we iets niet goed gedaan?

Ik was nog jong en niet heel ervaren, de verleiding was groot om voorzichtig aan te gaan doen. Maar er was ook een deel in mij dat vond dat we dat niet moesten doen. Ik heb namelijk altijd heel veel vertrouwen gehad in de veerkracht van mensen. En misschien was het ook een soort test: kunnen jullie mij aan? Blijven jullie bij me?

Haar trauma was zoveel jaren ongezien gebleven. Als kind wist het hele dorp dat er iets fout zat, zonder dat iemand werkelijk erkende wat er speelde. In al haar eerdere behandelingen mocht het nooit écht over het trauma gaan. Moesten wij ook wegstijgen? Wij zijn doorgeslagen.

Het zijn de geheimen die je ziek maken. Tegenwoordig wordt er zoveel symptoomgericht gewerkt. Kijken naar het hier en nu. Terwijl: met trauma moet je naar de oorsprong.

Alles wat er onder het kleed zit, mag er bij mij onderuit. Licht laten schijnen op de donkere plekken, is het verbreken van de eenzaamheid.

Alles vertellen in de groep en als iedereen er dan bij kan blijven en er is zachtheid: dat is helend. Dan smelt de schaamte. Als hulpverlener wil je graag een stijgende lijn. Als alles echt op tafel komt, lijkt het in eerste instantie vaak slechter te gaan. Dat vraagt veel van je. Soms moet je ook even de stevigheid voor de ander zijn.

Af en toe moet je eerst werken aan draagkracht, voordat het hele verhaal op tafel kan komen. Bijvoorbeeld wanneer iemand zelf niet bij het trauma kan blijven, te grenzeloos is of te veel van zichzelf vraagt. Maar vaak is er meer gezond draagvlak dan je denkt.

In principe heb ik geen grens in traumaverhalen. Als je met dit thema besluit te werken, dan horen alle verhalen erbij. Wees niet bang als hulpverlener. Heb evenveel lef als je klant. Natuurlijk kan ik ook schrikken. Ik laat dan ook zien dat het me raakt. Maar ik heb geleerd te zeggen: "Wat er ook gebeurt, ik blijf!"

We wisselen af en toe nog wel eens een berichtje uit. Ze heeft nu echt een fijn leven. Het is niet meer alleen overleven.

Zij is een bevestiging dat de manier waarop ik werk klopt. Daar waar je jezelf verloren hebt, daar vind je jezelf weer terug. Er is altijd een gezond deel dat mensen kunnen uitbouwen. Er zijn zoveel manieren om toch weer liefde te leren geven. Zij is daarvan mijn mooiste voorbeeld. Zij is mijn voorbeeld van hoop.

ZE KWAM NIET MEER

Nici is docent aan de opleiding Social Work, Hogeschool Utrecht.

Deze studente zat in haar eerste leerjaar in een leerteam dat ik begeleidde en maakte deel uit van een subteam van vier studenten. Dit subgroepje deed het hartstikke goed. Zij was de trekker van het groepje, ontzettend gemotiveerd. Ik kon direct al zien dat zij het vak in zich had.

Na een paar maanden kwam ze een aantal keer niet opdagen. De eerste keer vertelde ze dat ze naar een bruiloft in het buitenland moest. Daarna was ze afwezig in verband met een griepje. Vervolgens zei ze dat haar oma ziek was, waardoor ze weer voor langere tijd naar het buitenland moest. Steeds vaker was ze er niet. Haar medestudenten merkten op dat ze wel erg veel pech had dit jaar.

Toen ze zich weer afmeldde, mailde ik haar met de vraag of ik me zorgen om haar moest maken. Zij reageerde dat het niet goed met haar ging. Dat ze weer niet kon komen, omdat het thuis niet goed ging. Ze mailde letterlijk dat haar man last had van agressieaanvallen, waarvan zij de gevolgen moest ondervinden. Ze wilde niet dat haar studiegenoten dat te weten zouden komen.

Ik nodigde haar via de mail uit voor een gesprek. Ik koos mijn woorden zorgvuldig, omdat ik er niet zeker van was dat zij de enige was die het zou lezen. “Zullen we het gaan hebben over je studievoortgang?” vroeg ik haar. Ze kwam niet. Ik heb haar gebeld en ze nam op. “Is het goed dat ik u zo terugbel?” vroeg ze. Ik was overdonderd en zei ja. Maar direct toen ze ophing, wist ik dat ik haar kwijt was. Dat bleek ook zo te zijn. Ze reageerde nu helemaal niet meer, niet meer op de mail en niet meer op de telefoon.

Ze ging door naar het tweede leerjaar. Ik heb mijn collega gevraagd om haar in de gaten te houden. Zij maakte zich gaandeweg ook zorgen. We hebben de vertrouwenspersoon ingeschakeld en een collega die deskundig is op het gebied van huiselijk geweld. We kregen adviezen die niet met elkaar overeenkwamen. De één zei dat ik voor een outreachende aanpak moest kiezen, waarbij contact houden het meest belangrijk was. De ander zei dat ik er geen doekjes om moest winden en dat ik het directe gesprek met haar moest aangaan.

IMPLEMENTATIE NIEUWE MELDCODE

Voor organisaties is het verplicht de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling te implementeren. Een implementatieplan voor de meldcode kent drie fases.

Fase 1. Voorbereiding:

- Waarin onder meer een projectgroep en aandacht-functionarissen worden aangesteld, budget wordt gereserveerd en bevoegdheden zijn vastgelegd.

Fase 2. Implementatie, waarin onder meer wordt gekeken naar:

- Procedures en werkprocessen.
- Deskundigheidsbevordering.
- Gegevensuitwisseling en dossiervorming.
- Veiligheid van de eigen medewerkers.
- Samenwerking met externe partners.
- Communicatie.

Fase 3. Uitvoering, waarin het van belang is om:

- Gebruik van de meldcode te borgen. Dat wil zeggen de meldcode inpassen in het kwaliteitsbeleid van de organisatie en opnemen in inwerkprogramma's, teamvergaderingen en intervisiebijeenkomsten.
- Monitoring en evaluatie te organiseren: structurele registratie van de meldingen, evaluatie op basis van de registratie en verbeteringen op basis van deze evaluatie.

Ik wist nog steeds niet wat ik precies moest doen, dus belde ik Veilig Thuis Utrecht. Omdat het een meerderjarige student betrof, was er niet zoveel wat we konden doen. Als 18-plusser moest zij zelf de eerste stap zetten. Ik heb geen melding gedaan bij Veilig Thuis. Dit werd ook niet geadviseerd. Het advies wat ik kreeg, was om contact te blijven leggen met als insteek de studievoortgang.

Deze situatie houdt me tot op de dag van vandaag bezig. We hebben volgens de meldcode de juiste stappen gezet, maar daar niets mee bereikt. In de fase van de collegiale consultatie kreeg ik twee tegenstrijdige adviezen. Het consult bij Veilig Thuis leverde een advies op wat niet heeft geleid tot een betere ingang bij deze studente. En ik weet dat er ergens iets faliekant niet goed zit.

Deze studente is gestopt met de opleiding. Het is zo spijtig. Zij is zo slim, zo gedreven. Het zou een grote meerwaarde zijn als een vrouw als zij in het werkveld terecht zou komen. Ik wil haar dat nog laten weten, omdat ik het belangrijk vind dat zij weet dat ik aan haar denk. Nu ik er zo over nadenk, neem ik me voor opnieuw contact met haar zoeken.

Wanneer ik dit nog eens meemaak, pak ik het anders aan. Ik wil een student waarvan ik weet dat er huiselijk geweld speelt niet meer uit het zicht laten verdwijnen. Ik heb met mezelf afgesproken dat ik direct zal reageren op signalen als studenten die met mij delen. Ik heb mijn les geleerd. Ik wil een anker zijn voor studenten.

DADERS EN SLACHTOFFERS

In 1974 werd onder invloed van de tweede feministische golf het eerste Blijf van mijn Lijf huis opgericht. In die tijd werd er een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de daders (mannen) en de slachtoffers (vrouwen) van partnergeweld.

Inmiddels maakt men bij partnergeweld onderscheid tussen twee vormen:

1. Intiem terrorisme, waarbij het geweld eenzijdig is en macht een belangrijke rol speelt. Meestal is de man degene die de vrouw onderdrukt en isoleert.
2. Situationeel geweld, waarbij het geweld alleen in bepaalde omstandigheden voorkomt. Bij deze vorm van geweld is de 'schuldverdeling' minder duidelijk. Soms is er sprake van gewelddadig verzet of van wederzijds geweld. Soms belandt men samen in een spiraal van geweld, waarin gedrag van de ene partner een reactie uitlokt bij de ander.

Verder blijkt uit onderzoek dat mensen die als kind slachtoffer waren van geweld, zelf later ook vaker geweld gebruiken. Ook deze 'intergenerationele overdracht' nuanceert de tegenstelling tussen slachtoffer en dader.

DIEHARD

Pim is medewerker bij een SAVE-team. SAVE-teams maken onderdeel uit van Samen Veilig Midden Nederland en hebben Flevoland en Utrecht als werkgebied. SAVE voert in opdracht van de gemeenten maatregelen jeugdbescherming en jeugdreclassering uit en is een zogenaamde gecertificeerde instelling. Dat wil zeggen dat SAVE bevoegd is deze maatregelen uit te voeren. SAVE werkt aanvullend op de lokale buurtteams.

Ik begeleidde een jongen in een voogdijmaatregel. Deze jongen woonde bij zijn opa en oma en dit leek redelijk goed te gaan. Tot zijn opa op een avond naar 'Opsporing Verzocht' keek en zijn kleinzoon herkende in de dader. Hij zag, in die uitzending, zijn kleinzoon mensen bedreigen tijdens een beroving met een groot mes. Hij rende weg zonder buit. Opa herkende hem aan zijn manier van rennen, zijn fiets en aan het wapen dat hij had gebruikt. Opa nam zijn kleinzoon mee naar het politiebureau en liet hem vertellen wat hij had gedaan. Hij werd voorgeleid aan de rechtercommissaris.

Ik reed naar de zitting met het idee dat ik een rotventje zou gaan ontmoeten. Ik zag hem bij de voorgeleiding. Ik zag in deze dader een jochie, een hummeltje nog haast. Zijn manier van reageren was afgevlakt en emotieloos. De kinderbescherming vond dat hij wel naar buiten kon. Ik vond van niet en ik zei dat tegen de rechter. Ik stond gelijk met 3-0 achter bij die jongen, want ik leek natuurlijk tegen hem te zijn. Dat was niet zo. Zijn misdrijf was behoorlijk en een tijdje zitten, leek me wel op zijn plaats. Juist omdat ik wilde dat hij dit nooit meer zou gaan doen. Na zijn veroordeling kwam hij bij mij onder toezicht.

Ik leerde hem en zijn levensverhaal kennen. Hij woonde bij zijn grootouders, omdat zijn vader zijn moeder om het leven had gebracht. Hij sprak nooit over de dood van zijn moeder. Hij noemde zichzelf een 'diehard'. Hij vond het moeilijk om met gevoelens om te gaan.

Hij heeft mazzel gehad dat zijn grootouders voor hem zijn gaan zorgen én hij heeft mazzel gehad dat zijn opa hem heeft aangegeven. Er was geen geheim meer dat hij de rest van zijn leven met zich mee zou moeten dragen. Hij heeft boete gedaan. Hij was al getraumatiseerd, die last was zwaar genoeg.

Hij heeft passende behandeling gehad en er is strak reclasserings-toezicht geweest. Er waren jongerenwerkers die hem actief opzochten en die hem hebben geholpen met praktische dingen. Hij wil het goed gaan doen, hij heeft het geloof gevonden en haalt daar kracht uit. Hij heeft de intentie om geen verkeerde dingen meer te doen.

Deze jongen heeft mijn ogen geopend. Ik ben zelf opgegroeid in een warm gezin, mijn ouders zijn bij elkaar. Ik zie in mijn werk hoe het leven ook kan gaan. De ene ouder steekt de andere dood. Wat een gekheid. Dat bestaat dus gewoon. Ik ga dit nooit normaal vinden. Ik hoor zoveel op tv, maar dit gebeurde gewoon op enkele kilometers bij mijn eigen woonplek vandaan.

Je postcode bepaalt voor een groot deel je toekomst. Mijn postcode heeft mogelijk gemaakt dat ik dit werk kon gaan doen. Zijn postcode was bepalend voor zijn leven.

Maar hoewel wij in verschillende postcodegebieden zijn opgegroeid, staat het gedrag van deze jongen helemaal niet zo ver van mijn belevingswereld af. Ik ben zelf ook wel een boefje geweest vroeger. Ik houd van spanning en sensatie, ik wil vooraan staan én ik houd van actie. Ik heb mijn uitlaatklep gevonden in mijn werk. Mijn werk is spannend. Ik draai ongeveer anderhalve caseload. Ik sta altijd aan en dat gaat alle dagen door.

Ik zou mijn collega's én vooral de samenleving ook willen uitdagen om het perspectief van de dader breed te bekijken. Als je op Facebook leest dat een zestienjarige jongen iets heeft uitgehaald, weet dan dat daar vaak een hele wereld achter zit. Daders zijn vaak ook slachtoffer. De maatschappij oordeelt hard over daders. Ik zie deze, vaak jonge daders, van een andere kant. Voor dit soort jongens en voor hun toekomst ben ik dit werk gaan doen.

'Isolatie'

Han Vermeer 2020

UITHUISPLAATSING BETER DAN EEN ONVEILIGE THUISITUATIE?

Bij voorkeur plaatst men kinderen voor wie het thuis onveilig is in een pleeggezin of gezinshuis. Toch blijven er kinderen die afhankelijk zijn van residentiële jeugdhulp. In een rapport van Commissie de Winter bleek dat, ondanks de goede wil van de betrokken hulpverleners, ook binnen de residentiële jeugdhulp de veiligheid niet altijd gewaarborgd is. Daarnaast staat de ontwikkeling van deze kinderen onder druk door de vele breuken waar zij mee te maken krijgen. Het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) signaleert de volgende punten, waarnaar verder onderzoek gewenst is:

1. Breuken met thuis. Door gebrek aan gezinsgericht werken bij plaatsing in een residentiële instelling.
2. Breuken binnen de residentiële jeugdhulp. Door gebrek aan continuïteit op de leefgroepen, als gevolg van overplaatsingen en door groot verloop in personeel.
3. Breuken in hun verdere levensloop. Door problemen op diverse levensgebieden en onvoldoende aansluiting op goede vervolgzorg.

ZATERDAGTANTE

Diana werkt dertig jaar in de jeugdzorg, eerst in de kinder- en jeugdpsychiatrie en sinds 2001 als gezinsvoogd bij Bureau Jeugdzorg, later bij SAVE.

Er zijn in mijn werk veel verhalen die mij geraakt en gevormd hebben. Sinds jullie vroegen om mee te werken aan deze verhalenbundel, kwamen al die kinderen weer langs. Dat was zo mooi!

Het verhaal dat ik hier wil vertellen, gebeurde rond het jaar 2000. Ik werkte in de kinder- en jeugdpsychiatrie, op de klinische afdeling voor jongeren van zes tot twaalf jaar. Dit jochie was nog maar vijf jaar oud. Verwaarloosd, mishandeld en door de vriend van zijn moeder seksueel misbruikt. Hij had niet veel aan zijn moeder, ik geloof dat ze in al die tijd maar twee keer langs is gekomen. Er was verder ook geen familie. Een tijdje had hij een logeergezin, maar ook daar viel nog wel eens een klap. We hebben toen serieus overwogen of dat misschien beter was dan niets.

Ik werd zijn mentor en deed al die dingen die ouders normaal met hun kind doen. Ik ging met hem naar de kapper en naar de tandarts. Nam hem mee om kleding te kopen en een mooi eigen dekbedovertrek. Hij had bijna niets van zichzelf, dus maakte ik voor hem een babyboek. Het was donkerblauw met zo'n randje. Daar deed ik dan een haarlokje in als we bij de kapper waren geweest, zijn schoolrapporten, van alles.

Ik vond het zo belangrijk dat er iemand was die zei: "Dit is wie jij bent: jij bent een leuk kind, jij wordt niet gepest op school, omdat je er verzorgd uitziet, omdat er iemand is die vindt dat jij het waard bent. Iemand die langs de lijn bij het voetbalveld staat. Iemand die je helpt je sinterklaassurprises te maken."

Na ruim twee jaar was hij uitbehandeld en werd hij overgeplaatst naar een crisisopvangplek ergens in de Betuwe. Mijn eigen kinderen waren in die tijd zes en vier en voor hen had ik oppas geregeld om hem weg te kunnen brengen. Ik zie ons nog rijden in een grote stationcar met al zijn spullen erin. Het was zomer.

Aan zijn gezinsvoogd had ik gevraagd of ik contact kon houden. Eens in de maand een bezoekje leek me prima te doen, in combinatie met mijn

eigen gezin en mijn werk. Dan kon ik met hem samen zijn kleding blijven kopen, naar de kapper, gaan kijken bij het voetbal. De gezinsvoogd vond het niet goed. Ze vond me emotioneel, te betrokken en dat was 'not done'.

Ik heb echt een traan gelaten, ik vond het zó akelig. Hij had niemand die er voor hem was. Later hoorde ik dat hij van instelling naar instelling is gegaan. Ik ben nog wel eens op bezoek geweest, maar alle kleine stukjes identiteit die ik hem geprobeerd had te geven, waren weg. Zelfs zijn eigen dekbedovertrek lag op een ander bed.

Het raakt me nog steeds. Hij was indertijd maar net iets ouder dan mijn oudste zoon. Dan stel ik me voor hoe het is om geen moeder te hebben en ook niemand die het overneemt. De afgelopen jaren had ik een zaterdagtante voor hem kunnen zijn. Een vast contact, een rode draad in zijn leven. Het was voor mij geen moeite geweest.

Sindsdien is mijn motto: werken vanuit kennis, maar niet zonder je hart. Noem het 'professionele liefde'. Je kunt natuurlijk niet iedereen voor je kerstdiner uitnodigen, maar het is niet erg om een relatie aan te gaan.

Veel later trof ik een stagiair die ook in tranen uitbarstte, omdat we zijn pupil hadden weggebracht naar een volgende opvangplek. Hij wilde zo graag nog op visite blijven gaan. Ik heb tegen hem gezegd dat hij contact kon houden. Op een laag pitje om te beginnen, een keer per maand. Beter laag inzetten en volhouden, dan eerst intensief contact en het dan laten afweten.

Deze jongen, hij was veertien bij zijn overplaatsing, vierde in de jaren daarna alle Islamitische feestdagen bij de familie van de stagiair. Toen hij meerderjarig werd, hadden ze nog steeds contact. Die moeder bakte koekjes voor hem en zei dat hij goed moest oppassen en zijn best moest doen. Hij had er gewoon een 'extended family' bij.

Veerkracht na trauma staat of valt bij een constante factor. Een kind in een leefgroep, die heeft soms niemand.

Ik ben in al mijn zaken altijd op zoek geweest naar iemand die zo'n constante factor kan zijn én blijven.

GEEN PAPPIE MEER

Mirjam is directeur en opleider van Leren over Leven – Opleidingsinstituut voor Contextuele Studies. Ze heeft daarnaast een eigen praktijk, waarin zij onder meer werkt met de problematiek van seksueel geweld binnen familierelaties.

Dit verhaal speelde dertig jaar geleden. Ik was beginnend maatschappelijk werker in de jeugdhulpverlening in Gelderland. We werkten toen met het meersporenbeleid. Dat betekende dat ieder lid van de familie zijn eigen hulpverlener had. De fricties in het gezin verplaatsten zich daardoor vaak naar de hulpverleners. De hulpverlener van de moeder kreeg ruzie met die van de vader en die kreeg weer ruzie met die van de jongere. Er ontstond altijd een parallelproces. Een trajectcoördinator had de zware taak om alles weer bij elkaar te brengen. Die benijdde ik niet!

Omdat deze aanpak in mijn ogen niet werkte, ging ik op zoek naar een andere aanpak, waarin ik wél met het hele gezin kon blijven werken. Op een congres hoorde ik over de CLAS-aanpak (Contextuele behandeling en Leergroepen voor Alle betrokkenen bij Seksueel misbruik). Het uitgangspunt van CLAS is dat een man/vrouw koppel werkt met alle betrokkenen uit het gezin. Ik besloot een contextuele opleiding te volgen bij Leren over Leven.

De cliënt over wie ik wil vertellen, werd in deze periode aangemeld vanwege schoolverzuim. Haar ouders waren gescheiden. Ze zat in de brugklas en wilde niet meer naar school omdat ze werd gepest. Schoolmaatschappelijk werk was ermee bezig geweest, de mentor, de leerplichtambtenaar en haar moeder. Niemand kreeg haar naar school en ze weigerde om erover in gesprek te gaan. De hulpvraag was: help haar weer naar school.

Ik vroeg haar: “Wat is het ergste wat die pesters tegen je zeggen?” In eerste instantie wilde ze er niet zoveel over kwijt, we cirkelden eromheen, maar uiteindelijk kwam het hoge woord eruit. Ze hadden gevraagd of ze soms zwanger was. Dus vroeg ik door: “En waarom vind je dat zo erg?” Toen vertelde ze dat haar vader haar had misbruikt. Ze had een heel sterke band met hem; ze was eigenlijk altijd zijn oogappeltje geweest. Die zomer

VERTICALE EN HORIZONTALE LOYALITEIT

Verticale of existentiële loyaliteit verwijst naar de onlosmakelijke band tussen ouders en kinderen. Het kind ontvangt het leven van de ouders en zal daardoor loyaal zijn aan hen. Verticale loyaliteitsbanden zijn diepgeworteld en hebben de kleur van bloed. Mensen blijven altijd loyaal (zichtbaar en onzichtbaar) aan het oorspronkelijke gezin, ook al zouden alle banden daarmee verbroken zijn. Deze verticale loyaliteit kan niet worden verbroken zonder schadelijke gevolgen, aldus Ivan Nagy, grondlegger van de contextuele therapie.

Horizontale loyaliteit heeft betrekking op relaties waarin men loyaliteit verworven heeft door verdiensten, wederzijdse zorg en aandacht. Deze relaties zijn meestal symmetrisch, men staat op voet van gelijkheid ten opzichte van elkaar zoals bij (huwelijks)partners en vrienden.

was hij in een dronken bui handtastelijk geworden en had haar uiteindelijk verkracht. Toen de pesters zeiden dat ze wel zwanger leek, dacht ze: ze hebben mijn geheim geraden! Dat had haar bang gemaakt, zo bang dat ze de deur niet meer uit durfde. Gelukkig werd ze na een tijdje ongesteld, dus zwanger was ze niet.

Vanaf het moment dat ik wist dat er seksueel misbruik speelde, werd dat voor mij de focus. Ik deed die contextuele opleiding en was heel gretig. Ik vond dat we met haar vader aan de slag moesten, zodat hij de verantwoordelijkheid voor het misbruik op zich zou nemen en haar erkenning zou geven voor het onrecht dat hij haar had aangedaan. Dit zou haar helpen bij het verwerken van het misbruik en – op termijn – bij het herstellen van het contact. Zij wilde dat niet. Ze zei: “Hij is mijn vader niet meer.” Achteraf gezien heb ik best wel lang volgehouden dat het voor haar toch echt het beste zou zijn. Uiteindelijk zei ze: “Als je doorgaat over mijn vader, dan kom ik niet meer.”

Dus richtten we ons op het herstel van het gewone leven. Ze kwam bij mij en we praatten over koetjes en kalfjes en over wat een puber zo bezighoudt. Mijn rol was om ervoor te zorgen dat ze geen risicogedrag ging vertonen, zoals contact met jongens en mannen op internet en schulden maken via webshops. Ik wilde veel meer, maar dat was alles wat ik kon doen.

Maar na een jaar kwam ze met een brief. We hadden het al heel lang niet meer over haar vader gehad. Ze zei: “Hier! Een brief voor mijn vader. En als je hem die geeft, moet je diep in zijn ogen kijken. Hij is ook niet gelukkig, hij heeft echt hulp nodig.” Ik was een beetje beduusd. Ik had dat hoofdstuk al geparkeerd en had het niet aan zien komen. Ik antwoordde dat ik blij was, maar ook verrast, omdat ze zelf gezegd had dat ze geen vader meer had.

Wat ze toen zei, gebruik ik nog steeds in mijn lessen over hulpverlening na incest. Ze zei: “Weet je hoe het zit, Mirjam? Hij was altijd mijn pappie omdat hij lief was en we een speciale band hadden, maar dat is er niet meer. Dat heeft hij kapot gemaakt toen hij me misbruikte. Ik heb nog wel een vader, maar geen pappie meer.”

Daarmee vertelde me ze in haar eigen woorden dat biologische loyaliteit altijd blijft, maar dat alles wat je opbouwt aan betrouwbaarheid verspeeld wordt bij seksueel misbruik. Die zin drukt ook uit dat kinderen dus voor een enorme klus staan als dit gebeurt. Want: hoe neem je afscheid van je pappie en maak je contact met je vader?

Ze vroeg me ook om voor hém te zorgen. Ik denk achteraf dat ze eerst mijn betrouwbaarheid toetste, voordat ik me met hem mocht bezighouden. Dat ik haar vader niet mocht spreken aan het begin van de hulpverlening, was om zichzelf te beschermen, maar ook om – ondanks alles – hem te beschermen.

Ik had in deze zaak eigenlijk de conclusie getrokken dat het werken met alle betrokkenen niet altijd kan, maar dat heb ik bijgesteld. Niet iedereen staat er op elk moment voor open. Onze cliënten willen eerst weten wie wij zijn, voordat ze de rest van de familie aan ons toevertrouwen.

Huiselijk geweld of seksueel misbruik maakt altijd méér dan één slachtoffer. Het raakt iedereen, inclusief de pleger. Het leidt tot relationele trauma's. Je kunt mensen helpen weer naar school te gaan, huisvesting te zoeken of schuldenproblematiek op te lossen. Dat is belangrijk, maar je moet ook stilstaan bij het beschadigde vertrouwen. Omdat thuis niet de plek was waar het veilig was, maar onveilig. Omdat je moeder niets voor je gedaan heeft. Omdat iedereen het wist, maar niemand iets deed. Dat zijn belangrijke worstelingen, waar mensen vaak alleen in staan. Maar het zijn precies díe worstelingen, waardoor het niet lukt om naar school te gaan of relaties aan te gaan.

Het is dit meisje gelukt om, op haar voorwaarden, het contact met haar vader vorm te geven. Ze heeft de band met vaders familie hersteld en de relatie met haar moeder verbeterd. Ze is teruggegaan naar school en heeft daar met steun haar diploma gehaald.

NACHTMERRIE

Sandra is medewerker bij een SAVE-team.

Twee jaar geleden ging ik samen met een buurtteammedewerker naar Altrecht. Anja was daar opgenomen op de gesloten afdeling vanwege aanhoudende en herhalende suïcidale gedachten en pogingen. De opnames bij Altrecht waren telkens van korte duur en repeterend van aard, van gesloten naar open en weer terug. Anja wilde het liefst gesloten blijven zitten, daar vroeg ze zelf om bij Altrecht. Ze vertrouwde zichzelf niet. Gesprekken met haar, haar naasten en andere hulpverleners stonden voornamelijk in het teken van de veiligheid van de kinderen en hoe de veiligheid gewaarborgd kon worden.

Ze was moeder van twee jonge kinderen. Vader verbleef in een voorziening voor maatschappelijke opvang. Op dat adres mochten de kinderen niet verblijven. Wat mij bezighield, was de vraag wat deze moeder nodig had om voor haar kinderen te kunnen zorgen. We hebben veel samengewerkt met andere partijen. De kinderen zijn via een machtiging uithuisplaatsing naar een organisatie voor pleegzorg gegaan. Daar startte een traject van een half jaar, waarin onderzocht werd of de kinderen weer bij moeder zouden kunnen gaan wonen.

Anja had een groot hart, maar ook was er sprake van ernstige psychiatrische problematiek. Constant was ze op zoek naar hoe ze zich wel gelukkig kon voelen. Ze vond het belangrijk om er goed uit te zien, sportte veel, maar het leidde er niet toe dat zij zich beter voelde. Dat was aangrijpend om te zien.

De kinderen konden niet terug naar hun moeder. Zij was daar te ziek voor. Vlak nadat ik haar dat had verteld, kreeg ik het bericht dat ze suïcide had gepleegd.

Ik werd gebeld. Ik kan me dat nog zo goed herinneren. Het was druk om me heen, maar mijn wereld viel stil.

Het raakt me nog steeds. Als ik erover vertel dan heb ik moeite met ademhalen. Ik wist dat dit kon gebeuren. Ze had vaker een poging gedaan en ze had het aangekondigd. Ondanks alle ogen die op haar gericht waren, ondanks een zorgvuldig opgesteld veiligheidsplan, stapte ze toch uit het

SECUNDAIRE TRAUMATISERING

Secundaire traumatisering is een proces van uitputting bij hulpverleners door het aanhoren van schokkende verhalen en het gevoel van machteloosheid dat hierdoor ontstaat. Het is een beroepsrisico voor mensen die met huiselijk geweld werken en een normale reactie op heftige verhalen.

Iedereen die geconfronteerd wordt met traumatische verhalen van slachtoffers zal een vorm van secundaire traumatische stress ontwikkelen. Het onderscheid tussen secundaire traumatische stress en het secundair traumatisch stressyndroom ligt in de gradatie en ernst van de symptomen.

Openheid over je geraaktheid en een milde attitude ten aanzien van menselijke kwetsbaarheid kunnen preventief werken. Daarnaast is het goed als er ook op organisatorisch niveau aandacht wordt besteed aan preventie en behandeling van secundaire traumatisering.

leven. Dit was een grote nachtmerrie voor het gezin en voor mij als hulpverlener.

Ik verwijt mezelf niet dat ik verkeerd heb gehandeld. Ik weet dat ik alles heb geprobeerd. Zij zou een keer vertrekken, hoe dan ook. Dat maakt het voor mijzelf iets makkelijker.

Er waren veel hulpverleners bij haar betrokken. Het was mijn taak om de veiligheid van de kinderen te waarborgen. De omgang moest steeds verder terug; ik snoepte daar steeds meer vanaf. Dat hoeven andere hulpverleners niet te doen. Zij konden hulp blijven verlenen en hoefden niet in te grijpen of een nare boodschap te brengen. De familie zag mij daardoor als bedreigend en zij zagen mijn handelen als een reden voor haar om uit het leven te stappen. De familie verweet mij haar dood. Het is het meest heftige wat mij als hulpverlener kon overkomen. Met als gevolg dat ik mij afvroeg of ik dit werk kon blijven doen én op welke manier.

Ik ben tot voor kort de gezinsvoogd gebleven van dit gezin. Ik kon deze zaak niet overdragen, dat voelde niet goed. Ruim een week na de uitvaart ben ik met de familie in gesprek gegaan. Een gesprek vol verdriet; het was heel confronterend. Maar het was ook respectvol naar mij en ik kon al hun vragen beantwoorden. Anja was heel erg ziek. Dit was niemands schuld. Dat zag de familie uiteindelijk ook. De kinderen zijn in het pleeggezin blijven wonen. Ik heb afscheid genomen toen de ondertoezichtstelling van de kinderen afliep. Ik had een goede afsluiting van dit verdrietige proces nodig.

Ik heb geleerd dat ik niet alles onder controle kan hebben. En ik heb ook opnieuw moeten leren om met mijn professionele verantwoordelijkheid om te gaan. In complexe zaken onderzoek ik nu beter hoe ik dat voor mezelf draagbaar kan houden. Ik kan nu helderder zijn in wat ik wel en niet aankan. Ik zou iedereen willen adviseren om in zaken met een heftig verloop goed te kijken wat jij als hulpverlener nodig hebt om tot een goede afronding te komen.

Ik gun dit geen enkele hulpverlener, maar ik weet dat dit eenieder van ons kan overkomen.

MANNENMISHANDELING

Naar schatting zijn ieder jaar tachtigduizend mannen slachtoffer van mishandeling. Maar waarschijnlijk is er sprake van onderrapportage. Men denkt dat 12% van de vrouwen mishandeling meldt en maar 3% van de mannen.

Mannenmishandeling is minder bekend, omdat de schaamte bij mannen vaak groot is en ze soms geen hulp (durven) zoeken. En als ze hulp zoeken, worden ze soms niet geloofd. De meeste mannen worden mishandeld door andere mannen. Maar er zijn ook vrouwen die mannen mishandelen. Vaak is dat de (ex-)partner van een man.

OP HET VERKEERDE BEEN

Wietse is wijkagent.

Een vrouw belt 112. Ze is helemaal over haar toeren en vertelt dat haar man haar mishandelt. Samen met mijn collega ga ik ter plaatse. Mijn collega vangt die mevrouw op en ik ga op zoek naar meneer. Ik vind hem in de badkamer, waar hij zich samen met zijn zoontje van zes jaar oud heeft opgesloten.

Na een paar woorden met de vader, vraag ik het jochie of hij mij zijn kamer wil laten zien. Dat doet hij en ik bewonder zijn dino's. We raken in gesprek en wat later vraag ik: "Papa en mama hadden ruzie hè? Wat was er nou gebeurd?" "Mama heeft papa met een fles op zijn hoofd geslagen", legt hij uit. Ik loop terug naar de badkamer, waar meneer nog steeds zit en voel aan zijn hoofd. Hij heeft een enorme bult op zijn hoofd. "Ik wil geen aangifte doen", zegt hij. Dus leg ik hem uit dat dat ook niet hoeft, omdat huiselijk geweld ambtshalve vervolgd kan worden.

Ik vertel mijn collega, die nog steeds in gesprek is beneden, dat mevrouw wordt aangehouden. Mijn collega kijkt even verbaasd, maar schakelt direct. We houden haar aan. De mensen van de meldkamer reageren verbaasd. Mevrouw was toch de melder die in volledige paniek belde en om hulp schreeuwde? Ook op het politiebureau reageren collega's met verbazing. Hoe kan dit? Zij belde toch? Zij was toch degene die in tranen was?

Deze aanhouding is me altijd bijgebleven. Ik gebruik dit voorbeeld vaak om mijn collega's duidelijk te maken dat de situatie niet altijd is wat het lijkt. Een huilende vrouw, met mascara die over haar wangen loopt, roept al snel medelijden op. Maar daar moet je je niet door laten leiden. Het is de kunst om je vooroordelen los te laten en op zoek te gaan naar de feiten.

Ik zag in die badkamer een timide man. Mijn indruk was dat hij nog geen deuk in een pakje boter zou kunnen slaan. Hij had zichzelf opgesloten en daarmee zijn zoon en zichzelf in bescherming genomen tegen de woede-uitbarsting van zijn vrouw. Als je als agent ter plaatse komt, is de eerste inschatting die je moet maken: wie loopt weg voor het geweld? In dit geval was hij dat. Maar hij zou uit zichzelf nooit hebben

toegegeven dat zijn vrouw hem had geslagen. Dat verhaal kon ik alleen te weten komen door voorzichtig zijn zoontje aan te moedigen om te vertellen.

Meneer was helemaal niet blij dat wij zijn vrouw meenamen. Veel mensen willen geen aangifte doen tegen hun partner en zeker mannen niet. Die zijn bang dat ze dan worden gezien als het sulletje in huis. Maar doordat we mevrouw ambtshalve konden vervolgen, konden we hem oproepen als getuige en kon hij zijn verhaal te vertellen. Het geweld van zijn vrouw was al lange tijd gaande. Als haar iets niet zinde, kreeg hij een draai om zijn oren, een schop tegen zijn benen of erger.

Ik vind het belangrijk dat we ons realiseren dat ook mannen slachtoffer kunnen worden van agressie door hun vrouw. Het blijft moeilijk om de waarheid boven water te halen in een crisissituatie met een stortvloed van woorden en emoties. Zowel mannen als vrouwen kunnen ons om de tuin leiden. Feiten, los van de verhalen en emoties van betrokkenen, kunnen ons helpen om in de buurt van de waarheid te komen. En niet altijd geldt: 'waar twee kijven hebben twee schuld'.

ALS JE EEN MAN HEBT, KRIJG JE KLAPPEN

Karin werkt 25 jaar als psychiatrisch verpleegkundige binnen de Geestelijke gezondheidszorg. Momenteel werkt zij op de trainingsunit van de Woenselse Poort. De Woenselse Poort biedt forensische zorg aan psychiatrische patiënten. De trainingsunit bestaat uit een gesloten afdeling en zes woningen buiten de kliniek met elk drie bewoners. Hier krijgen mensen een begeleid wonen training, gericht op resocialisatie, waarbij mensen langzaam meer vrijheid krijgen en worden voorbereid op terugkeer in de maatschappij.

Cliënten van De Woenselse Poort kampen met een psychiatrische aandoening en zijn met politie en justitie in aanraking gekomen. Zij hebben een strafbaar feit gepleegd, waarvoor de rechtbank hen een forensische titel heeft opgelegd. Bijvoorbeeld TBS, de maatregel Inrichting Stelselmatige Daders of een strafrechtelijke machtiging.

Deze vrouw, begin veertig, groeide op in een gezin waarin ze mishandeld werd. Vanaf haar puberteit viel ze op dominante mannen met een gewelddadige achtergrond. Het leek erop dat ze klappen nodig had om te merken dat ze ertoe deed. Ze ging altijd op zoek naar conflicten en mannen met losse handjes. Als ze zo'n relatie niet had, werd ze onrustig. Als een man niet extreem was in zijn doen en laten, vond ze dat saai. Zij had nooit geleerd dat het anders kon. Een klap krijgen, was een teken dat je gezien werd, pas dan hield je van elkaar. Ze had toen ze bij ons was ook een relatie met een man die niet goed voor haar was. Maar ze had altijd een smoes: tegen de deur gelopen, gevallen...

Het doel van onze behandeling was om haar sterker te maken en te werken aan haar gevoel van eigenwaarde, zodat ze het patroon kon doorbreken en andere mannen zou uitzoeken. Meer zorgzame types.

Ik richtte me erop haar meer verbinding te laten krijgen met haar gevoel, met haar kwetsbare kant die er nooit had mogen zijn. Kon ze contact maken met het deel van zichzelf achter de coping mechanismes? Ik probeerde haar zo te laten voelen wat zij zélf wilde en waar zij behoefte

EEN TERUGKEREND PROBLEEM

Relationeel geweld is een terugkerend probleem. Slachtoffers die door een vorige partner mishandeld werden, komen vaak opnieuw bij een mishandelende partner terecht. Plegers die in een vorige relatie hun partner mishandelden, mishandelen in latere relaties vaak opnieuw hun partner.

44% van de slachtoffers is opnieuw slachtoffer. 30% van de plegers van huiselijk geweld heeft in de afgelopen twaalf maanden eerder huiselijk geweld gepleegd. Er is sprake van een grote mate van recidive.

In de beleidsnota 'Geweld hoort nergens thuis' staat beschreven dat eerder plaatsgevonden geweld een belangrijke voorspeller is voor toekomstig geweld. Mede daardoor werd het vanaf 1 januari 2019 de professionele norm om situaties waar sprake is van ernstige of langdurige onveiligheid te melden bij Veilig Thuis.

aan had. Dat vond ze doodeng. Ik probeerde haar te laten inzien dat wat zij normaal vond, niet normaal was. Maar zij vond: als je een man hebt, krijg je klappen. Die overtuiging loslaten, was controleverlies. Als ik bleef volhouden dat dat niet normaal was, was ik bedreigend voor haar.

Als professional wil je huiselijk geweld stoppen. Je wilt dat cliënten oude patronen doorbreken en gezonde keuzes maken. Maar we liepen vast in de behandeling. Ze bleef continu foute keuzes maken en werd onbetrouwbaar in gesprekken. Hoe meer wij probeerden haar de andere kant op te krijgen, hoe onbetrouwbaarder ze werd. Ze gedroeg zich sociaal wenselijk en zei wat we wilden horen en dan deed ze het tegenovergestelde. Ze liet haar vriend 's nachts binnen tegen de regels in. Het leek wel alsof ze niet zonder die kick kon.

Ik weet nog dat ik met de therapeute over haar sprak. “Moeten we niet accepteren dat ze zich veiliger voelt bij een man die haar mishandelt dan bij een aardig en zorgzaam type?” Uiteindelijk concludeerde het hele behandelteam: deze vrouw is zo beschadigd, het zit zo in haar nerven, als je daaraan gaat morrelen, dan haal je de grond onder haar voeten vandaan. En waaruit moet je een mens dan weer opbouwen, als er niets van over is?

Dus moest ik me erbij neerleggen dat ze haar hele leven zou doorbrengen met mannen die niet goed voor haar zouden zijn. Ik vond dat zó moeilijk te accepteren. Het maalde door mijn hoofd: dit kán toch niet? Hoe kan je nou gelukkig zijn met zo'n slechte man? Dit moeten we toch kunnen behandelen?

Uiteindelijk hebben we de behandeldoelen aangepast. Als je het dan toch zo wilt, hoe kan je dan zorgen dat je niet iedere keer bont en blauw wordt geslagen? We zijn gaan werken aan het oppikken van signalen en het leren aangeven van grenzen. Niet wachten tot de eerste klap valt. Haar partner niet uitdagen en tot het uiterste drijven.

Veel van onze cliënten hebben ervaring met huiselijk geweld. Maar deze vrouw is me bijgebleven; ik gunde haar zoveel meer. Ik had zo graag gezien dat ze meer van zichzelf was gaan houden. Maar ik moest haar loslaten. Ik bleef me afvragen: hebben we het wel goed gedaan? Hebben we genoeg gedaan? Het eindresultaat vond ik niet goed genoeg.

De complexiteit van deze casus heeft me wel de ogen geopend. Je kunt nog zoveel willen, maar onze cliënten zijn zo gevormd door hun geschiedenis dat wij niet alles goed kunnen maken. Wie ben ik om voor een ander te bepalen dat het anders moet? Wij denken het zo vaak te weten, maar je moet aansluiten bij de cliënt.

Ik kom haar af en toe nog wel eens tegen en dat is vaak ook erg leuk. We hebben snel een goed gesprek. Ze mocht mij wel. Ondanks al onze woordenwisselingen en conflicten bleef ik wel aanwezig. Dat waardeerde ze. Ze was er een kei in om onder je huid te gaan zitten en persoonlijk te worden als je niet duidelijk was of er een beetje omheen draaide. Dat deed ze als het haar te heet onder de voeten werd. Maar ik ging niet aan de kant en dat heeft ze toch wel gewaardeerd.

Bij het afscheid zei ik: "Ik laat je gaan in de wetenschap dat je mannen opzoekt die niet goed voor je zijn. Ik snap er geen bal van en ik gun je wat anders."

En toen zei zij: "Maar het is mijn keuze." En ik: "Dat is waar. Je weet dat ik het niet met je eens ben, maar ik accepteer wie je bent."

'Onbereikbaar'

Henk Vermeer 2020

NARRATIEVE EXPOSURE THERAPIE (NET)

Narratieve Exposure Therapie (NET) is een vorm van behandeling die gericht is op het verwerken van traumatische ervaringen.

Tijdens deze behandeling wordt het leven van de cliënt uitgebreid besproken. Een touw op de grond symboliseert de levensloop van de cliënt. Langs die lijn plaatst hij/zij stenen die symbool staan voor traumatische ervaringen en bloemen die symbool staan voor mooie ervaringen.

Vervolgens worden deze ervaringen besproken met de behandelaar, vanaf de geboorte tot het heden. Door uitgebreid in te gaan op deze herinneringen, ze te integreren in het levensverhaal en daarbij aandacht te schenken aan de omstandigheden waarin ze plaatsvonden, vermindert de pijn die hoort bij deze herinneringen.

DURF TE WETEN

Christel is werkzaam als klinisch psycholoog bij Top Referent Trauma Centrum van Altrecht (per 1 maart 2020 bij Transit, GGZ Centraal). Dit centrum richt zich op diagnostiek en behandeling van volwassenen die te maken hebben met de gevolgen van ernstige traumatisering in hun kinderjaren door mishandeling, seksueel misbruik en verwaarlozing.

Ik heb recent een behandeling afgerond die twaalf jaar duurde. Zo'n langdurig traject is tegenwoordig zeer uitzonderlijk. Jammer, want het was zinvol en in sommige gevallen is er veel tijd nodig.

Toen ik startte met deze cliënte, was ik net begonnen als GZ-psycholoog. Ik ontmoette een vrouw die al meerdere behandelingen had gehad, waaronder binnen de verslavingszorg, traumabehandeling voor complexe PTSS en behandeling gericht op persoonlijkheidsproblematiek. Dit alles had een beetje geholpen.

Ons contact verliep in het eerste jaar moeizaam. Mijn cliënte kon haar verhaal niet goed vertellen. Haar woorden stokten en dat frustreerde haar. Ook begreep ik haar daardoor niet goed. Het bleek dat er sprake was van een dissociatieve stoornis (DIS). Bij DIS ervaar je meerdere delen in je persoonlijkheid, die afwisselend op de voorgrond kunnen zijn. We hebben in eerste instantie gewerkt aan interne samenwerking tussen die persoonlijkheidsdelen.

Deze classificatie hielp mij om haar te begrijpen. Vanaf dat moment kon ik bedenken dat er altijd meer was dan dat zij liet blijken. Ik kon haar vragen of er een ander deel was dat er iets van vond. Dit hielp me overigens ook in de behandeling van cliënten zonder DIS. Zijn er naast de gedachten die je hebt uitgesproken nog andere gedachten? Conflicterende gedachten en gevoelens komen namelijk niet alleen voor bij mensen met DIS; die hebben wij allemaal.

In de traumaverwerking heb ik gebruik gemaakt van Narratieve Exposure Therapie. In deze therapie leggen mensen een lijn, die het leven van die persoon symboliseert. De meeste mensen leggen een rechte lijn met aan het einde een 'kluwen', wat symbool staat voor de toekomst die nog ongewis is. Op die lijn worden stenen gelegd voor de momenten die

als traumatisch zijn ervaren, bloemen voor de goede momenten of steunende personen en kaarsjes voor de momenten waar rouw of verlies een rol speelde. Mijn cliënte legde geen rechte lijn. Haar lijn maakte een bocht, een keerpunt. Het keerpunt in haar lijn stond symbool voor het moment dat zij op vijftienjarige leeftijd uit huis geplaatst is. Op dat punt legde zij zowel een steen als een bloem. Zij heeft dit moment als zeer traumatisch ervaren. Tegelijkertijd heeft de uithuisplaatsing gezorgd voor de veiligheid die zo nodig was. Dat dit moment zo duidelijk twee kanten in zich vertegenwoordigde, heeft mij een belangrijke les geleerd. Wanneer je als hulpverlener moet ingrijpen in een bedreigende situatie kun je het eigenlijk niet goed doen. Maar dat betekent niet dat je niet het goede gedaan hebt.

Bij het afscheid kreeg ik een T-shirt van haar, met daarop de tekst: 'sapere aude'. Vertaald is dat: 'durf te weten'. Dit is wat zij bij mij ervaren heeft. Ik durfde alles te weten. En dat hielp haar haar eigen geschiedenis onder ogen te zien. Voor het werken met trauma geldt dat je oprecht geïnteresseerd moet zijn en écht moet willen weten wat iemand heeft meegemaakt. Ook als het eigenlijk te erg is om te willen weten.

SAMEN OPLOPEN

Sjors is psychofysiek coach op het gebied van weerbaarheid en veerkracht. Eigenaar van trainingsbureau Psychophysics en gespecialiseerd in handelen in beweging, ervaren leren, emotieregulatie, agressieproblematiek en trauma.

Ik weet niet precies of ze nu een kennis is of een vriendin, vooral een deelnemer van mijn trainingen of een coachee. Wat me raakte was hoe sterk ze was, zonder dat ze dat zelf in de gaten had. Ik bewonder haar omdat ze zich in al die jaren staande heeft gehouden, ondanks het huiselijk geweld dat ze meemaakte. Ze was voor veel mensen een lichtpuntje. Maar ze was steeds met andere mensen bezig en nooit met zichzelf. Dat was het typerende terugkerende patroon: ‘als het met mijn omgeving maar goed gaat, dan kan ik daar op teren’. Zij leek een heel sterke vrouw, maar daaronder was ze erg beschadigd.

Ik leerde haar kennen in de zorginstelling waar ik trainingen ‘omgaan met agressie’ gaf en mensen opving na incidenten. Zij was wijkverpleegster en ik ambulante begeleider. Na afloop van een trainingsbijeenkomst kwam ze met het verhaal dat er privé meer speelde, maar dat ze het er nu nog niet over wilde hebben. Later vertelde ze me dat ze werd gestalkt door haar ex.

Ze was een zelfverzekerde vrouw met veel humor, heel assertief naar collega's en cliënten. Dus ik schrok. Had ik iets gemist? Ik heb zelf ook niet zo'n geweldige jeugd gehad, dus ik pik snel signalen op, maar bij haar zag ik het totaal niet aankomen.

Ze schakelde de politie in. Er waren videobeelden nodig en uiteindelijk ook nog een incident om hem te kunnen oppakken. Wat me opviel was dat zij zo bezig was met haar familie en met hem. Dus ik vroeg haar: “Wat heb jij nodig?” Op dat moment had ze geen antwoord. Pas maanden later kwam ze naar mij toe en wilde onderzoeken hoe ze haar patroon kon doorbreken. Eindelijk was zij zélf aan de beurt.

In eerste instantie trainde ik zelfverdedigingsoefeningen, vechttechnieken en dergelijke met haar. Op een gegeven moment vroeg ze: “Maar hoe gaat dit mij helpen? Dit is leuk en ik kan me dan fysiek wel

WEERBAARHEIDSTRAININGEN

In weerbaarheidstrainingen staat het vergroten van zelfvertrouwen centraal. De deelnemers leren op te komen voor zichzelf, te oefenen met vechtlust en het stroomlijnen van emoties. Het kenmerkende van weerbaarheidstrainingen is de combinatie van verbale, mentale en fysieke oefeningen. De fysieke oefeningen zijn bedoeld om de eigen kracht te ervaren en versterken, verlamming van machteloosheid te bestrijden, ja- en nee-gevoelens te kunnen laten zien en kwetsbare plekken van een tegenstander te leren herkennen. Er is aandacht voor ademhaling, weerbaar stemgebruik, weerbare houding en lichaamstaal.

De gebruikte methodieken komen uit trainingen sociale vaardigheid, assertiviteitstrainingen, hulpverlening, agressie-beheersing en vechtsporten. De trainingen zijn gericht op het verminderen van angst op straat, preventie van seksuele intimidatie, racisme, huiselijk en seksueel geweld, kindermishandeling, pesten en ander grensoverschrijdend gedrag.

verweren, maar hoe helpt het me als ik weer een relatie heb?” En ze vertelde dat ze alweer bezig was met daten met iemand die claimend gedrag vertoonde.

Hierop ben ik verder gaan zoeken. Wat maakt nou dat mensen in bepaalde gedragingen blijven hangen? Hoe kan ik weerbaarder worden tegenover mijn eigen gedragspatronen? Toen heb ik cursussen Transactionele Analyse gevolgd en een opleiding tot psychofysiek weerbaarheidstrainer.

Na een tijdje kwam ze weer aankloppen: “Hoe ver ben je nou met je opleidingen, heb je al genoeg geleerd om mij verder te kunnen helpen?” Ze was toen klaar met therapie, waar ze veel inzichten had opgedaan. Ik voelde intuïtief dat ik ook naar mijn eigen verleden moest kijken, naar wat ik zelf heb meegemaakt. Dus ben ik zelf ook in therapie gegaan. Ik heb geleerd meer liefdevol naar mezelf te kijken, minder straffend, minder pleasend.

Ze was een belangrijke persoon voor mij. Door haar heb ik mijn talent gevonden en ben zo geïnspireerd geraakt dat ik een eigen bedrijf ben gestart. Ik werk nu vaker met mensen die met huiselijk geweld te maken hebben, ik geef geen standaardtrainingen meer, maar onderzoek wat precies hun vraag aan mij is achter het verlangen naar weerbaarheid.

De reden dat ze steeds naar mij toe kwam, was dat ze aan mij haar verhaal kon vertellen zonder het idee te krijgen dat ze het slecht had aangepakt. Ik heb nooit gezegd: “Je moet bij hem weg.” Het gaat nu goed met haar. We zien elkaar soms nog op Facebook. Ze heeft een veilige relatie en een kindje. Mijn tweede is op komst. Eigenlijk zijn we een beetje gelijk opgelopen.

OTS EN MUHP

De kinderrechter kan een minderjarige onder toezicht stellen (OTS) als een kind in zijn ontwikkeling wordt bedreigd en de ouders onvoldoende in staat zijn om een einde te maken aan deze ontwikkelingsbedreiging. Na melding bij Veilig Thuis kan er een onderzoek gedaan worden bij de Raad voor de Kinderbescherming. Deze raad kan een OTS aanvragen bij de kinderrechter. De OTS wordt uitgevoerd door een gezinsvoogd van een gecertificeerde instelling. Een OTS kan ook voorlopig worden uitgesproken (VOTS) als een spoedmaatregel noodzakelijk is.

Soms is een OTS niet genoeg, bijvoorbeeld als het voor een kind gevaarlijk is om thuis te blijven wonen. Op verzoek van de Raad van de Kinderbescherming kan de kinderrechter dan beslissen het kind tijdelijk uit huis te plaatsen, bij familie, in een tehuis of bij een pleeggezin. Dat kan via een machtiging uithuisplaatsing (MUHP).

EEN ONVERBREKELIJKE BAND

Marrigje is medewerker bij een SAVE-team.

Zij kwam als vluchteling naar Nederland met haar kinderen. Ze vertelde dat ze gevlucht was, omdat haar man haar mishandelde. Ze kreeg een verblijfsvergunning, maar het ging helemaal niet goed met haar en de kinderen. Ze was in de war. De kinderen werden geslagen, opgesloten, kregen regelmatig geen eten en gingen vaak niet naar school. In eerste instantie ving een tante de kinderen op en was er begeleiding door SAVE in vrijwillig kader. Met de kinderen ging het nog steeds niet goed bij hun tante. Ze werden na de nodige juridische stappen met spoed in een pleeggezin geplaatst. Hun moeder was het daar niet mee eens en stelde alles in het werk om haar kinderen terug te krijgen. Volgens haar was er niets aan de hand met haar kinderen en haar opvoedkwaliteiten.

Op dat moment nam ik de begeleiding van een collega over. De kinderen bleken erg getraumatiseerd. Ze hadden last van herbelevingen en dissociatie. De jongste had een hechtingsstoornis. De kinderen vonden het moeilijk als hun moeder op bezoek kwam. Ieder contact was eigenlijk steeds weer traumatiserend.

Ik zelf was een kind dat het leven nam zoals het kwam. Ik dacht lang dat dit ook voor andere kinderen zo was, maar ik kwam erachter dat deze kinderen altijd alert waren. Ze hadden dingen meegemaakt die ik me niet kon voorstellen. Ik vond dat heftig: dat je als jong kind wel een moeder hebt, maar dat je zo bang voor haar bent dat je haar niet wilt zien.

Ik begeleidde de bezoeken van de moeder aan haar kinderen. Ik heb haar veel tips gegeven over hoe ze met haar kinderen kon omgaan. Het is me in al die tijd niet gelukt om tot haar door te dringen of om haar te helpen haar gedrag te veranderen. Ik weet niet waarom dat niet lukte. Was ze zelf te veel getraumatiseerd? Was er sprake van psychiatrische problematiek?

Mijn dilemma was: mag of moet je het contact verbieden tussen moeder en kind? Hoe beschadigend is dat voor de kinderen? En wanneer beschadig je de kinderen juist met je pogingen het contact te behouden? Een contactverbod aanvragen voor een moeder ging in tegen al mijn

overtuigingen. Ik vond dat ik ouders alle kansen moest geven. Door deze moeder kwam ik er achter dat er blijkbaar toch een grens is.

Ik vond het een verschrikkelijk ingewikkeld besluit. Ik ben zelf ook moeder, maar ik zou het toch weer zo doen. Misschien zou ik het zelfs eerder doen. Achteraf vind ik dat we eerder naar de kinderen zelf hadden moeten luisteren. Dat is tegelijkertijd ook tricky, want in veel gevallen zeggen kinderen dat ze een ouder niet willen zien, omdat ze kiezen voor rust of omdat ze in een scheidingssituatie beïnvloed zijn door de andere ouder. Dan snap ik waarom kinderen dat zeggen, uit loyaliteit aan een ouder, omdat ze midden in de frontlinie zitten. Daar was in dit geval geen sprake van. Dit was in zekere zin eenvoudiger, maar ook veel pijnlijker.

Wij zijn over de grens van de kinderen heen gegaan. We hebben hen bijna een jaar gedwongen tot begeleide bezoeken met hun moeder, terwijl ze van het begin af aan zeiden dat ze bang voor haar waren.

Door deze ervaring ben ik ook gaan nadenken over onze bevoegdheden. Wij zien zoveel ouders en vaak hebben we wel een idee over wat goed voor hen zou zijn. Maar wij kunnen ouders zelf niets opleggen. Wij hebben de mogelijkheid tot heel diep ingrijpen door de kinderen weg te halen en zelfs een contact- en gebiedsverbod aan te vragen. Ook kunnen we voorwaarden stellen waaraan een opvoedsituatie moet voldoen, maar ik kon deze moeder geen persoonlijkheidsonderzoek of traumatherapie opleggen. En zelfs als we dat hadden kunnen afdwingen, was er natuurlijk ook haar eigen motivatie voor nodig.

Mede door deze casus ben ik erachter gekomen dat mijn eigen grens eigenlijk bereikt is. Ik wil gewoon helpen, ik wil het beste voor iedereen. Daarvoor hoef ik geen bedankje, integendeel, maar ik zou wel willen dat mijn werk meer effect had. Na elf jaar ga ik stoppen met dit vak. Ik ben me aan het omscholen. Dit werk is broodnodig, maar leuk kan je het vaak niet noemen.

'Grensoverschrijding'

Han Kerner 2020

ROL VAN HET ONDERWIJS

Leerkrachten kunnen een enorme bijdrage leveren bij de aanpak van huiselijk geweld. Enkele voorbeelden:

- In de eerste helft van 2019 was het onderwijs, na de politie, de beroepsgroep die de meeste meldingen deed bij Veilig Thuis.
- Veel ervaringsdeskundigen noemen later de belangrijke rol die hun school en de leerkracht speelde als stabiele factor en veilige omgeving.
- Weerbaarheidsprojecten op scholen maken huiselijk geweld bespreekbaar voor kinderen, ouders en leerkrachten.
- Door traumasensitief lesgeven wordt het klassenklimaat voor alle kinderen veiliger en de leeropbrengsten van alle kinderen hoger.
- 'Handle with Care' is een samenwerking tussen politie, scholen en leerplicht. Door deze samenwerking is er – binnen 24 uur na ernstig huiselijk geweld – steun op school voor het kind.

HET STILLE KIND

Helma is leerkracht groep 2/3, intern begeleider en coach voor startende leerkrachten.

Ik zie haar nog voor me. Ze stond vaak op een rustig plekje op het schoolplein en kon zo alles overzien. Haar donkere ogen scanden, verscholen achter haar lange haren, voortdurend het plein, de zandbak, het klimrek, de voetballende jongens en de plaats waar de juf meestal stond. Alle kinderen waren met elkaar aan het spelen. Ik wandelde naar haar toe en ging naast haar staan. Ze keek een beetje betrapt, alsof ze verstoppertje speelde, maar veel te vroeg werd gevonden.

“Ik dacht dat je misschien wel zin had om met mij een zandtaartje te maken voor de bakkerij daar”, zei ik en wees naar een hoek van de zandbak. Even keek ze weg en reageerde dan: “Ik wil hier liever rustig voetbal kijken.” Ik vertelde haar dat dat natuurlijk ook mocht en dat de voetballers wel blij zouden zijn met zo’n trouwe supporter. “Je zou kunnen vragen of je mee mag doen.” Ze keek me even aan en het voelde alsof ze mij ook scande. “Nou, ik wil hier gewoon maar kijken.” Ik zei dat dat helemaal goed was en dat ik nu weer even ‘daar’ ging staan en ik wees naar mijn strategische plek. Na vijf minuten tikte ze zachtjes tegen mijn arm “Nou eh, juf, misschien wil ik wel een taartje met jou maken.” Ik keek haar glimlachend aan. Dit was het moment dat ze mij toeliet.

Ik kende haar verhaal in grote lijnen vanaf papier. Ik wist dat dit meisje al veel had gezien en meegemaakt. Ze was pas vijf jaar oud en zat al op meerdere scholen. Ze had inmiddels pleegouders die voor haar zorgden.

Ze zat al een aantal weken bij mij in de klas, maar ze had nog weinig contact met de andere kinderen. In de klas richtte ze zich vooral op één jongetje. Hij woonde ook in een pleeggezin en had in zijn amper vijfjarige leventje al veel meegemaakt. Ik observeerde hun gedrag. Ze zaten vaak bij elkaar en praatten samen. Dat gebeurde zachtjes. Hun lichaamstaal sprak boekdelen. Ze hadden een klik, iets gemeenschappelijks. Zij zorgde voor hem. Hij genoot daarvan.

Andere collega’s maakten zich geen zorgen om het gedrag van dit meisje. Ik deed dat wel. Ik vond juist dit aangepaste en zorgzame gedrag

alarterend, omdat dat een signaal kan zijn van huiselijk geweld of andere problematiek. Ik wilde verder kijken dan dit zichtbare gedrag. Wat kan het gedrag dat we op school zien ons vertellen over de thuissituatie?

Door dit meisje realiseerde ik me dat ik mezelf verder wilde gaan ontwikkelen. Dat ik meer wilde leren, om kinderen zoals zij beter te kunnen ondersteunen. Ik ben een opleiding contextueel werken gaan volgen, om meer te leren kijken naar wat niet zichtbaar is, maar wel invloed heeft. Als leerkracht kun je op school een veilige plek bieden. Ik geloof erin dat dat verschil kan maken in het verdere leven van jonge kinderen. Dat je structuur kunt bieden, voorspelbaar kan zijn en dat je je extra in kan zetten als je weet dat kinderen het thuis moeilijk hebben. Laatst las ik een spreuk, die ik heel treffend vind: *'geef wat je hebt, op de plek waar je bent'*.

OBSERVEER MAAR

Han werkt sinds twaalf jaar als pedagogisch medewerker in de kinderopvang.

Bij mij op de groep kwam een meisje van destijds twee jaar oud. Haar moeder reikte haar aan ons over alsof ze een handtas was. Soms had ze een week lang hetzelfde rompertje aan en ze had vaak een zurige geur om haar heen. Een volgende keer had ze al een tijdje een loopoor, zonder dat moeder dat aan ons doorgaf. Ik probeerde dit soort zaken met moeder te bespreken. Ik pakte dat zo subtiel mogelijk aan en vroeg bijvoorbeeld of ze al bij de huisarts was geweest voor dat loopoor. Moeder praatte daar gemakkelijk overheen. Dan zei ze geen tijd te hebben gehad om naar de huisarts te gaan. Ik maakte me daar zorgen om.

Het meisje leek vele maanden achter te lopen in haar ontwikkeling. Ook daardoor vermoedde ik dat zij veel aan haar lot werd overgelaten. Soms zat ze op de groep in haar eentje passief in een hoekje en nam weinig initiatief. Ze zat daar dan maar, bijna als een zombie. Andere keren was ze zoekend naar contact en wilde ze graag op schoot zitten. In de interactie met mij was ze vrolijk en welwillend. De opvang was voor haar een fijne plek denk ik.

Ik hield haar in de gaten. Dan zag ik haar op de groep met een luier die ik haar de dag ervoor had omgedaan. De gedachte dat dit alleen nog maar de zichtbare zorg was die onder de maat was, liet me niet los. Als dit al niet op orde is, hoe zit het dan met de rest van haar behoeften waarin ze mogelijk tekort komt? vroeg ik me af.

Ik meldde het bij mijn leidinggevende. Ze vond het goed dat ik het met haar besprak en vroeg me om een observatie te maken. Dat moest formeel en schriftelijk. Het was me onduidelijk hoe zo'n observatie er precies uit moest zien. Ik moest opvallende dingen opschrijven en de enige aanwijzing die ik had was: "Observeer maar ..." Verder waren er geen handvatten, geen richtlijnen die ik kon volgen.

Ik ervoer het als heel frustrerend, want ik was al tot de conclusie gekomen dat haar situatie zorgelijk was. Mijn leidinggevende wilde dat zélf kunnen waarnemen, voordat er eventueel een melding zou worden gedaan. Ik verwachtte dat op het moment dat ik het aankaartte, er ook snel

MELDCODE HUISELIJK GEWELD IN DE KINDEROPVANG

Professionals in de kinderopvang zijn wettelijk verplicht om met de meldcode te werken, zodat ze eerder signalen oppikken en zo sneller en adequater hulp kunnen bieden aan kinderen die te maken krijgen met huiselijk geweld en kindermishandeling. Sinds de invoering van het nieuwe afwegingskader is er speciaal voor de kinderopvang een app ontwikkeld die professionals door de stappen van de meldcode leidt. Deze app is geschikt om in de praktijk, zo nodig op de groep met telefoon of tablet in de hand te gebruiken.

Angst om ouders vals te beschuldigen en onzekerheid bij het bespreken van vermoedens staan het volledig doorlopen van de meldcode soms in de weg. Dit blijkt ook uit onderzoek dat ZonMw heeft laten uitvoeren: het gesprek met betrokkene(n) in stap 3 van de meldcode wordt als een drempel ervaren. Daarnaast ligt er ten onrechte veel nadruk op het melden bij Veilig Thuis; professionals denken de meldcode en de mogelijke melding bij Veilig Thuis al in het eerste gesprek met betrokkene(n) te moeten benoemen, terwijl het doel van dit gesprek is om zorgen zo snel mogelijk te bespreken met de ouders/ verzorgers. Op basis van dit gesprek en het verloop van de situatie hierna, volgt het besluit om al dan niet te melden bij Veilig Thuis.

stappen konden worden gezet, maar mijn leidinggevende speelde de bal aan mij terug, in plaats van er vaart achter te zetten.

Op papier was de meldcode keurig geïmplementeerd. Daardoor wist ik dat ik als pedagogisch medewerker bij een vermoeden van verwaarlozing al een melding had kunnen doen. Maar de organisatie was op zoek naar bewijzen, uit angst om ouders vals te beschuldigen.

Dat was naar. Ik zag het fout gaan. De zorgen om dit meisje nam ik mee naar huis en ik heb er wakker van gelegen. Ik ben er nog steeds verdrietig om. Ik denk nog wel aan haar en ik vraag me dan af of ik het goed gezien heb en of ik het juiste heb gedaan. Ik vraag me echt af hoe het nu met haar gaat. Helaas zit ze niet meer op de kinderopvang en is ze, voor zover ik weet, van de radar verdwenen.

Ik denk dat we als organisatie in dit geval actiever hadden moeten zijn en het gesprek met de ouders hadden moeten aangaan. Leidinggevend en in de kinderopvang zouden beter getraind moeten worden en meer expertise moeten hebben op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Met het signaleren door pedagogisch medewerkers zit het wel goed. Dat is het probleem niet. Ik weet wat ik zie en ik wil daar iets mee en wel direct. In de kinderopvang zien we kinderen maar tot hun vierde jaar. Als we te lang twijfelen en afwachten, dan is het kind vertrokken naar de basisschool en zijn ze bij ons uit beeld.

Ik werk nu twaalf jaar in de kinderopvang. Ik heb in al die jaren nog nooit gehoord van een melding bij Veilig Thuis Utrecht. Dat zegt genoeg. Ik betwijfel ten zeerste of er voldoende wordt gedaan aan signalen van verwaarlozing. In mijn werksituatie zie ik elke dag wel een kind waar zorgen over zijn, waarbij we een niet-pluis gevoel hebben.

NAZORG NA EEN INCIDENT

Een medewerker kan een (ernstig) incident meemaken. Of deze gebeurtenis goed wordt verwerkt, hangt mede af van de eerste opvang na het incident. Vaak zal deze eerste opvang door een directe collega of een leidinggevende worden geboden.

Opvang bestaat idealiter uit het bieden van emotionele ondersteuning, zoals luisteren en 'er zijn' en uit praktische ondersteuning, zoals het geven van informatie en advies, hulp bij het doen van aangifte, of het regelen van vervoer naar huis. Soms is dat alléén niet voldoende en dan is het nodig om gebruik te kunnen maken van professionele nazorg.

In het kader van goed werkgeverschap is het belangrijk om de opvang van en nazorg voor medewerkers organisatorisch goed te regelen. Dat kan intern binnen de organisatie of via ondersteuning door een externe partij. Deze nazorg is er dan op gericht om een posttraumatische stressstoornis of andere langdurige klachten te voorkomen.

SCHADUWKANTEN

Kim heeft gewerkt als (outreaching) maatschappelijk werker.
Zij werkt nu als regisseur kwaliteit en veiligheid bij Buurteam-organisatie Sociaal Utrecht.

Zij kwam als alleenstaande minderjarige asielzoeker naar Nederland. Ze had haar hele familie achter moeten laten in haar thuisland, er waren verschrikkelijke dingen gebeurd. Ze kampte met herbelevingen en daarnaast had ze problemen op alle fronten. Soms vertelde ze me dat ze honger had, omdat ze te weinig geld had om eten te kunnen kopen. Wat me trof was haar wanhoop. Tegelijkertijd was haar vlucht ook een teken van hoop, van kracht. Die kracht om te proberen iets van het leven te maken, die vind ik tot op de dag van vandaag bewonderenswaardig.

Het was in de periode dat het 'outreaching werken' opnieuw in zwang kwam, een methodiek om actief mensen op te zoeken die mogelijk hulp nodig hadden. Ik was toegevoegd aan een team van maatschappelijk werkers; mijn takenpakket was niet vast omljnd. Daardoor wist ik niet precies tot hoever ik moest of mocht gaan om contact te zoeken met mensen waar vaak grote zorgen over waren, maar die daar uit zichzelf geen hulp voor zochten.

Ik probeerde haar te bereiken, maar het contact tussen ons was soms lastig. Door de taal en doordat ik haar af en toe letterlijk kwijt was. Dan ging ik naar haar school om haar te zoeken. De laatste keer dat ik haar zag, was ze erg gestrest.

In een overleg met de politie hoorde ik van een afschuwelijke zaak eerder die week. Ik legde toen nog geen link. Twee dagen later werd ik gebeld, terwijl ik op de fiets zat. Ik weet nog precies waar ik stond aan de Singel. Ze was om het leven gebracht door haar ex-vriend. Mijn visitekaartje was tussen haar spullen gevonden.

Ik had het niet zien aankomen. Wat had ik gemist? Wat was mijn rol geweest? Wat had dit hele vak voor zin als dit kon gebeuren? Hoe hadden wij met ons allen haar zo los kunnen laten?

Alle zekerheden waar ik tot dan toe in had geloofd, vielen in een klap weg. De grond verdween onder mijn voeten. Ik raakte in paniek. En oude gevoelens van onveiligheid van mijzelf doemden levensgroot op.

Er was geen handelingsprotocol over wat te doen. Ik heb het hele dossier uitgedraaid en het op de tafel van mijn leidinggevende laten vallen. “Ik wil dat je hier wat van vindt!” Zijn conclusie was dat sommige dingen niet te vermijden zijn. Maar beter was geweest als hij had gekeken wie er op dat moment voor hem stond.

Ik ben er een tijdje uit geweest. Daarna ben ik mij onder andere gaan focussen op het evalueren van incidenten en calamiteiten. Ik probeer bereikbaar te zijn voor medewerkers die iets ernstigs hebben meegemaakt. Praktische zaken met ze op te pakken en voor ze te regelen. En te kijken in welke bodem zo’n gebeurtenis valt. Wat wordt er getriggerd?

Mijn andere missie is ervoor te zorgen dat we huiselijk geweld op ons netvlies krijgen. Zodat je niet meer zo totaal overvallen wordt. Zodat je door kan gaan en niet opgeeft. Want als ik nu die buurtteamwerkers op hun fiets door de stad zie gaan, ben ik trots en denk ik: het is toch het beste vak van de wereld.

Ik geloof niet meer dat het mijn schuld is. Maar het is zo belangrijk om met elkaar te onderzoeken wat je had kunnen doen bij zo’n calamiteit. Dat gaat niet over schuld, maar over morele verantwoordelijkheid. Zo’n afloop verdient dat. Dat doet recht aan haar en aan alles wat ze gegeven heeft in haar poging hier een leven op te bouwen.

FAMILIEGEHEIMEN

Makiri is relatietherapeut Emotion Focused Therapy, MfN mediator in familie- en strafzaken, opleider en voorzitter van de vereniging 'Mediation in strafzaken'.

Ik werk als mediator in strafzaken. In de casus die mij is bijgebleven, was er aangifte gedaan door een nicht tegen haar neef. In de tijd waarin het zich afspeelde, was hij zeventien en zij ongeveer dertien of veertien jaar. Hun vaders waren broers. Traditioneel gingen de kinderen van de hele familie elke zomer op vakantie naar een parkwoning van de familie. In een van die zomers gebeurde het. Het begon met stoeien, maar daarna ging het verder met tongzoenen en vingeren. Hoe ver het uit de hand liep en of het daadwerkelijk tot penetratie is gekomen, weet ik niet.

En toen kwam er, vier jaar later, een brief. Ze had aangifte gedaan tegen hem. Hij was inmiddels éénentwintig, had een baan en wilde net gaan samenwonen met zijn vriendin. Zij had er veel last van gehad, maar ze had er nooit over gepraat. Ze ging te veel eten en kotste daarna alles weer uit, begon met drugs en drank, deed domme dingen met jongens... Ze zat vol geïnternaliseerde woede. Uiteindelijk ging ze in therapie en voor haar herstel was het belangrijk om aangifte te doen.

De officier van justitie vroeg mij en een collega om als mediator te bemiddelen in het kader van het strafproces. Hij zat erbij als een konijn voor de koplampen van een auto. Je zag hem denken: hoe moet ik dit vertellen aan mijn vriendin? Hij wist zo te zien wél precies waar het over ging. Zij leek een heel kwetsbaar meisje, heel timide. Ze had ook zorg om zijn welzijn, maar ze was vastbesloten zich uit te spreken. Het werd een heel bijzonder gesprek. 'Verkrachting' stond tegenover 'Spielerei'. Hoe maak je daar één verhaal van, zodat ze het allebei konden afsluiten?

Voor ons mediators is er eigenlijk niet één methodiek om zo'n gesprek te begeleiden. Het gaat erom nabij te zijn en beide partijen te vragen: wat heb jij nodig van de ander in het hier en nu? Belangrijk is het om emoties niet uit de weg te gaan. Juist door die emoties ontstaat de verbinding.

Na een bijna catatonisch begin, kreeg hij langzaam meer verbinding met zichzelf, en daardoor konden we vragen: "Hoe denk je dat het voor

MEDIATION IN STRAFZAKEN

Bij mediation binnen het strafproces maken slachtoffer en dader afspraken over herstel van materiële en/of immateriële schade. Het OM of de rechter houdt bij de sanctionering rekening met deze afspraken. De aanmelding gebeurt via het OM of rechterlijke macht en alleen als beide partijen willen. Er volgt een intakegesprek met iedere partij en een gezamenlijk gesprek. Afspraken kunnen worden vastgelegd in een slotovereenkomst. Het proces wordt begeleid door gespecialiseerde mediators, altijd in duo's.

Het aantal mediationtrajecten in het strafrecht stijgt, met name ook in gevallen van huiselijk geweld. Het is een middel om het incident in de (mede)menselijke verhoudingen te brengen, te komen tot een ontmoeting, waarin herstel kan plaatsvinden.

Mediation is niet in alle strafzaken over huiselijk geweld een geschikt instrument. In sommige gevallen bestaat het risico dat de pleger de mediation gebruikt om zijn controle te versterken.

haar is?” Eerst kwam hij niet verder dan: “Ik weet niet hoe ik het thuis moet vertellen...” Zoals wel vaker ging het eerst over hemzelf, pas daarna kon hij zich verplaatsen in zijn nichtje. Ze hadden elkaar lang niet meer gezien. Er was heel veel ongemak, maar ook ruimte voor allebei om hun verhaal te vertellen. De jongen vertelde dat hij niet wist dat hij haar pijn deed: “Ik dacht dat we aan het experimenteren waren, het was fijn geweest als je gezegd had dat je niet wou.” Uiteindelijk nam hij zijn verantwoordelijkheid. En zij was bereid om dat te horen. Zij legde uit dat het voor haar herstel nodig was geweest om aangifte te doen. Om voor zichzelf te gaan staan en rechtstreeks tegen hem te zeggen: “Jij hebt mij pijn gedaan en dat pik ik niet.”

Het was heel mooi. Alles verzachtte. Die kinderen vonden elkaar terug. Er ontstond zelfs ruimte voor kleine gebbetjes. En toen gooide hij eruit: “Zo, nou, de volgende is opa.” We waren met stomheid geslagen. In de veilige sfeer die was ontstaan, kon hij blijkbaar ook zijn verhaal vertellen. Hoe hij door zijn opa was gedwongen zich te laten betasten en hoe hij zijn opa moest betasten. Zij schrok en begon te huilen. Het hele idyllische familievakantieverleden viel voorgoed in duigen. Ze was heel ambivalent toen ze zag dat ook hij slachtoffer was. Maar opeens begreep ze wel allerlei dingen beter.

Het bleek echt een ziek nest te zijn. Zij heeft hem later geholpen als getuige toen hij aangifte deed tegen zijn opa. Ik vond het een zeer emotionele uitkomst, de verzachting en het gezamenlijk optrekken om het misbruik in het gezinssysteem te stoppen.

'Ouderacht in torgenerationeel' Han Vermeer 2020

HET LIJF ZEGT IETS ANDERS

Marian is maatschappelijk werker bij Scharlaken Koord, een Christelijke organisatie die al ruim dertig jaar professionele en betrokken hulp biedt op het gebied van prostitutie en seksualiteit. Zij richten zich op preventie, veldwerk en hulpverlening.

Zij had drie maanden in de prostitutie gewerkt om haar familie financieel te ondersteunen. Ze kon dit echter niet meer aan en ze zocht hulp. Zoals veel vrouwen had ze ook twijfels of ik iets voor haar kon betekenen, maar toch kwam ze: enkel praten over het geheim helpt vaak al veel. Na enkele gesprekken startte ik met onze weerbaarheidstraining. Meestal doen we dat in groepsverband, maar met haar deed ik het individueel.

Voor een oefening zaten we in kleermakerszit tegenover elkaar en sloten onze ogen om ons bewust te worden van ons lichaam en onze ademhaling. Ik kan het me niet meer precies herinneren, maar ik denk dat ik door wat ze me vertelde voor haar wilde bidden. Intuïtief raakte ik even haar hand aan om samen te bidden.

Ze verstijfde helemaal. Ik schrok: dat zo'n simpele aanraking zo'n effect kon hebben, maakte haar trauma voor mij heel tastbaar. Aanrakingen in haar jeugd waren voor haar bijna altijd verbonden met geweld. Wij raken elkaar aan uit liefde, maar in haar lichaam riep het direct herinneringen aan geweld op. Ik vond dat heftig om te merken.

Ze had een boek geschreven over het geweld in haar jeugd en dacht dat ze met dit boek alles achter zich gelaten had. Maar uit onze wekelijkse gesprekken bleek dat niet zo te zijn. De ene week meende ze dat ze het alleen wel redde en de andere week vond ze dat ze toch hulp nodig had. Ze had ook veel fysieke klachten, maar als ze zich liet onderzoeken, werden er steeds geen medische oorzaken gevonden. Het verband tussen haar lichamelijke klachten en haar trauma werd door de medische wereld te weinig onderkend.

Door mijn aanraking kreeg ik een heel andere vrouw te zien. Zij leek zo'n sterke vrouw en dacht het boek van haar verleden gesloten te hebben, maar haar lijf zei iets anders. Traumabehandeling is dan echt nodig. Het is zo belangrijk het gevoel van en voor je eigen lichaam weer te herstellen.

FYSIEKE GEVOLGEN VAN TRAUMA

In onveilige situaties gaat het lichaam in de overlevingsmodus. Spierspanning, ademhaling, zintuigen, alles bereidt zich voor op vechten, vluchten of verstijven. Als je op jonge leeftijd of herhaaldelijk geconfronteerd wordt met traumatische gebeurtenissen kan het stress-systeem continu het signaal 'onveilig' blijven uitzenden. Dit heeft fysieke gevolgen. Denk aan verhoogde ademhaling, gebrek aan concentratievermogen, onnodig vasthouden van spierspanning, plotselinge explosieve ontladingen, verstoord lichaamsgevoel en verminderd bewustzijn van grenzen en van signalen van buitenaf.

Voortdurende stress kan ook leiden tot klachten als migraine, rug- en nekklachten, fibromyalgie, prikkelbare darm en chronische vermoeidheid.

Peter Levine ontwikkelde een methode voor fysieke traumabehandeling. De essentie van deze methode is het ontladen van de energiestroom die bij trauma is geblokkeerd.

Deze kleine gebeurtenis deed mij inzien hoe diep trauma in het lichaam is opgeslagen. Ik schrok ervan en het maakte mij intens verdrietig dat iemand een lichte aanraking uit liefde niet kan ontvangen. Normaal ben ik terughoudend met lichamelijkheid. Had ik het bij deze cliënt niet moeten doen? Nee, ik heb geen spijt van die aanraking. Het was voor ons beiden een essentiële ervaring en een duidelijk teken dat haar lichaam aangaf dat ze traumabehandeling nodig had. Voor mij heeft het er ook toe geleid dat ik me ben gaan verdiepen in sensomotorische psychotherapie, in de taal en de intelligentie van het lichaam.

SIGNALEREN IN HET SPECIAAL ONDERWIJS

Als professional in het speciaal onderwijs moet je onderscheid kunnen maken tussen de gedragingen van een kind, behorend bij zijn specifieke ontwikkelingsproblematiek, handicap of psychiatrische stoornis, én de signalen die kunnen duiden op kindermishandeling.

Veel gedragingen die op de lijst staan van 'gedragssignalen kindermishandeling' zullen bij kinderen in het SBO of SO sowieso al vaker voorkomen. Dit hoeft nog niet te betekenen dat zij slachtoffer zijn van kindermishandeling. Echter andersom gaat de redenering ook op: bij een kind met ADHD dat regelmatig woede-uitbarstingen heeft, kan deze woede óók een signaal zijn van mishandeling en moet dus niet al zijn gedrag 'klakkeloos geaccepteerd' worden als behorend bij zijn gedragsstoornis.

Kortom: bij kinderen in het SBO en SO is het – nóg meer dan in het regulier onderwijs – van belang om jezelf de vraag te blijven stellen: Wat zie ik? Welke signalen neem ik waar? Past dit bij de problematiek of handicap van dit individuele kind? Of is er mogelijk (nog) iets anders aan de hand?

DE INVLOED VAN HET GEZIN

Ada gaf les in het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) en begeleidt momenteel scholieren met ziekten en beperkingen en scholieren die door verschillende oorzaken een tijd thuis hebben gezeten. Ze coacht hen om de schoolgang zo goed mogelijk op gang te brengen en te houden.

In het onderwijs kom je regelmatig schrijnende thuissituaties tegen. In het speciaal onderwijs heb je daarbij ook te maken met kinderen die ziek zijn, beperkingen of psychische problemen hebben. Dit maakt ze extra kwetsbaar en de impact op het gezin kan enorm zijn.

De casus waar ik aan denk, speelde meer dan 25 jaar geleden. Het was op een VSO-school voor blinden en slechtzienden. Ik gaf gezondheidskunde aan verschillende groepen.

Zij was blind geboren, ik weet niet meer wat de oorzaak was. Het was een stil meisje, een jaar of dertien, veertien en ze hielp een beetje mee op het terrein met klusjes en het verzorgen van koffie en thee, omdat ze niet zoveel leercapaciteiten had. Niemand maakte zich eigenlijk zorgen om haar en ook ik verwachtte niet dat er iets speelde.

We waren heel verbaasd, toen er opeens geld en kleine voorwerpen verdwenen op school. We hadden het er als collega's onderling over wie dat zou kunnen doen en hadden wel verdenkingen, maar konden niets hard maken. Waarom we dachten dat zij er misschien iets mee te maken had, weet ik niet meer precies, maar we besloten de confrontatie aan te gaan. Ze was met een juf in een apart kantoortje met een raam naar buiten toe. Eén collega ging bij het raam staan, wat dit meisje natuurlijk niet kon zien. De juf zette duidelijk hoorbaar haar tas op tafel en ging toen eventjes weg. De collega die bij het raam stond, kon haar ogen niet geloven. Het ging zo razendsnel! Ze pakte de tas, even snel voelen, grabbel de grabbel, het geld eruit en de tas weer netjes terug zoals het was.

De juf ging direct weer naar binnen om haar te confronteren. In eerste instantie ontkende ze nog, maar mijn collega vroeg door. Daarna kwam het verhaal er stukje bij beetje uit. Ze werd door haar oudere broers, die al meer op hun kerfstok hadden, onder druk gezet om te stelen. Ze vonden het wel handig, zo'n zusje dat nooit verdacht zou worden.

Ik vond dat heel triest. In eerste instantie denk je: ze steelt! Maar als je dan hoort wat er aan de hand is.... Dat is verschrikkelijk. Dan heb je gewoon medelijden met zo'n kind, omdat ze zo misbruikt wordt door haar broers.

Wat me raakte was in eerste instantie het ongelooflijke feit dat er bij ons op school gestolen werd. Daarna sloeg het om in medelijden met dat meisje en boosheid op haar broers. Zij kon er niets aan doen, het was het gezin waar ze uit kwam. Ik begon door te krijgen hoeveel invloed het systeem op een kind heeft. Ik was nog redelijk jong en meer bezig met de inhoud van de lessen en de soorten oogziekten. Door deze gebeurtenis drong het tot me door dat er ook van alles buiten dit schooltje gebeurde. Uit welke situaties kwamen al die kinderen eigenlijk?

Ook meer recente gevallen raken me. Bijvoorbeeld jongeren met een progressieve ziekte of een beperking bij wie het leervermogen achteruit gaat. Sommige ouders zijn realistisch en met hen zit je dan op één lijn. Maar er zijn ook ouders die zich vasthouden aan hoe het was voordat hun kind achteruitging. Voor hen is het lastig om de realiteit onder ogen te zien en dat begrijp ik heel goed.

Zo'n kind wordt dan erg onder druk gezet om bijvoorbeeld een diploma te halen. Als school hebben we dan de taak om aan te geven dat het voor het kind misschien beter zou zijn om een niet-diploma gericht traject te volgen. In het belang van de kwaliteit van leven.

Als ouders weinig vertrouwen hebben in wat wij doen als school, voelt zo'n leerling dat natuurlijk. Dat is echt een rotpositie. De leerling wordt dan heen en weer geslingerd tussen de docenten en vader en moeder. Thuis zeggen ze dit en op school zeggen ze dat. We proberen wel op een lijn te komen. Maar soms lukt het gewoon niet.

Deze kinderen worden perfect verzorgd in een liefdevolle omgeving, maar toch heb ik het gevoel dat de ontwikkeling van zo'n kind in gevaar komt als je je alleen richt op theoretische opleidingskwalificaties. Daarom zeg ik: focus op wat dit kind wél kan en wat er wél mogelijk is!

KEUZEVRIJHEID?

Hans is medewerker bij Veilig Thuis Utrecht, specialisme ouderenmishandeling.

Bij Veilig Thuis Utrecht kregen we een melding binnen vanuit de thuiszorgorganisatie. Zij meldden zorgen over Jan (82 jaar), omdat er een rare kwibus bij hem in huis was komen wonen. Deze man, Mark, had de slaapkamer van Jan geconfisqueerd. Jan sliep zelf sinds de komst van Mark in de woonkamer in een ziekenhuisbed.

Jan zat in die tijd veel voor zijn woning, te kijken naar wat er op straat gebeurde. Mark liep langs en sprak hem aan. “Ik heb geen woning, met hoeveel mensen woon jij hier? Vind je het goed als ik bij je kom wonen?” In een gesprek van een kwartier bleek het te zijn geregeld. De medewerker van de thuiszorg had na zes weken een zorgmelding gedaan. Deze melding werd aangemerkt als crisis, er werd ingeschat dat er direct wat moest gebeuren.

Uitbuiting en onderdrukking van ouderen komt helaas veel voor. In mijn eerste contact met Jan raakte ik onder de indruk van hem. Het was een aimabele, lieve en intelligente man en had direct een warme plek in mijn hart. Jan was dusdanig eenzaam, dat hij Mark binnen no time had toegelaten tot zijn woning.

Eerst sprak ik Jan alleen. Hij was in eerste instantie erg tevreden over Mark. Mark deed zijn boodschappen en hielp met zijn financiën.

Maar ik merkte direct dat het foute boel was. Mark gebruikte de pinpas van Jan. Jan zei hierover: “Ik heb geen familie, hij mag het opmaken van me.” De eenzaamheid van Jan was invoelbaar. Een man met zoveel verhalen en kennis in zijn hoofd en niemand om het mee te delen. In Mark vond hij gezelschap. Het leverde Jan meer op dan dat het hem kostte. Dit was een rationele afweging tussen kosten en baten voor Jan.

Mark profileerde zich ook als een soort doe-het-zelfarts. Somatisch was er veel aan de hand met Jan en hij was slecht ter been. Mark nam alle zorgtaken op zich en zei de thuiszorg af. Dat kostte te veel volgens Mark. De thuiszorgmedewerker vond dat geen goed plan. En terecht, want het huis was een grote bende; ongedane afwas, etensresten in huis, een smerige bult vies ondergoed in het washok. Mark zorgde niet goed voor

MENTORSCHAP BIJ OUDERENMISHANDELING

Ouderenmishandeling is grensoverschrijdend gedrag naar de oudere toe door een persoon van wie die oudere afhankelijk is. Voorbeelden zijn het stevig beetpakken als de oudere niet luistert, ongevraagd beslissingen nemen voor de oudere of eigen boodschappen doen van het geld van de oudere. De plegers van ouderenmishandeling kunnen partners, kinderen of kleinkinderen zijn. Maar ook professionele verzorgers.

Naar schatting heeft één op de twintig ouderen te maken gehad met ouderenmishandeling en wordt jaarlijks één op de vijftig ouderen slachtoffer van ouderenmishandeling.

De kantonrechter kan een mentor aanstellen voor mensen die niet goed voor zichzelf kunnen opkomen. De mentor is een belangenbehartiger die een oplossing zoekt als de zorg voor zijn/haar cliënt niet goed functioneert. Hij/zij is opgeleid om ouderenmishandeling en (ontspoorde) mantelzorg te signaleren en initiatief te nemen om de situatie aan te pakken. Een mentor is wettelijk bevoegd om namens de cliënt besluiten over diens verzorging en verpleging te nemen.

Jan. Hij zag er onverzorgd uit en nam zijn medicatie niet accuraat meer in. Het werd een trits aan ernstige signalen met risico's voor Jan.

Ik ben me gaan verdiepen in Mark. Ik wilde inschatten wie hij was. Samen met de vertrouwensarts ben ik een week later opnieuw op huisbezoek gegaan en daar ontmoetten we hem. Hij bleek een vreemde figuur, maakte een gehaaste indruk, sprak met dure woorden en op normale vragen kwamen rare antwoorden. De ID-kaart die hij liet zien, was overduidelijk gefotoshopt en bij navraag bij de politie bleek de kaart van een vrouw uit een heel andere woonplaats. Hij had lopen rommelen met een printer en bleek zijn beroep te hebben gemaakt van het misbruik maken van anderen. Jan was niet de eerste die hij had opgelicht. Mark had in andere plaatsen vergelijkbare fratsen uitgehaald waarvoor hij ook veroordeeld was.

De stap die ik moest maken, was nagaan in hoeverre Jan nog in staat was om te beoordelen met wie hij te maken had. Jan bleek dit prima te weten. Hij had in de gaten dat Mark niet deugde en misbruik van hem maakte. Ik heb hem gezegd: "Kijk hoe je woont, mensen maken zich zorgen." Hij zei ervoor te kiezen, omdat hij anders de hele dag maar alleen zou zijn. Mark was met zijn discussies en zijn rare fratsen ook aangenaam gezelschap voor Jan.

De zin: 'anders zit ik maar de hele dag alleen', raakte me. Jan maakte een afgewogen keuze, hij wilde de laatste jaren van zijn leven aanspraak hebben. Ondanks alle alarmbellen en rode vlaggen, kan je blijkbaar op een punt in je leven komen dat je je genoodzaakt voelt om zo'n besluit te nemen.

Was dit huiselijk geweld of was dit eenzaamheid? Hadden we te maken met een non-conformistische verstrooide professor die zijn eigen, onverstandige keuzes maakt? En kun je een autonome man, die nog weet wat hij doet, onder bewind stellen of mentorschap voor hem aanvragen?

Sec naar de feiten kijkend had ik daar wel achter kunnen staan. Kijkend naar de man achter de feiten hebben we besloten om dit niet te doen. We hebben wel ingegrepen rond zelfzorg en medicatie. En we zijn niet akkoord gegaan met het opzeggen van de thuiszorg. Als dit niet zou gebeuren, dan zouden we wél mentorschap gaan aanvragen.

Jan ging akkoord. Hij wilde dit wel doen om van ons gezeur af te zijn. "Ik vind je een aardige man, maar je doet aldoor zo moeilijk!" Ik mocht van hem nog eens op de koffie komen, maar hij wilde geen medewerker van Veilig Thuis meer over de vloer.

Jan heeft ervoor gezorgd dat ik me ben gaan verdiepen in ouderen-mishandeling. Ik dacht bij aanvang dat dat suf en saai zou zijn, maar deze casus heeft ervoor gezorgd dat ik me wilde specialiseren in ouderenmishandeling. Bij kinderen kun je ingrijpen als iets niet in het belang van het kind is. Bij ouderen kun je dat minder duidelijk stellen. Dan moet je kijken naar wat mensen gewend zijn, naar wat voor hen gebruikelijk is geweest. Wie ben ik om daar wat van te vinden?

Ik heb van Jan geleerd dat ik niet direct moet oordelen over hoe mensen leven. Jan was eigenwijs en maakte zijn eigen keuzes. Het wás ook zijn keuze, het overkwam hem niet. Bij kinderen is het meer evident wat in hun belang is. Bij ouderen, bij Jan, is het een dunne lijn tussen zijn recht op zelfbeschikking en wat 'we' als maatschappij vinden. Zijn keuzevrijheid is een groot goed en ik heb geleerd dat ik die, in dit geval, te respecteren had.

RETROSPECTIEF

Carla is medewerker bij Veilig Thuis Utrecht.

Dit verhaal gaat terug naar begin jaren 80. Ik denk er nog vaak aan.

Ik was 28 jaar en werkte als jeugdbeschermer. In die tijd begeleidde ik ouders met een verstandelijke beperking. Dat was ik gewend en daar was ik goed in. Ik kon met deze ouders goed samenwerken, omdat ze vaak open stonden voor mijn adviezen. In deze casus kreeg ik te maken met een normaal begaafde moeder. Het was me in eerste instantie niet duidelijk wat er met deze vrouw aan de hand was. Haar gedrag begreep ik niet goed; het ene moment deed ze hartelijk de deur voor me open, het andere moment reageerde ze boos. Ze kampte met psychiatrische problematiek. Dit was totaal andere koek voor mij.

Deze moeder had twee dochters. Haar jongste dochter had lichamelijke beperkingen. Zij kon niet lopen en had last van spasmes in haar armen en benen, sprak nauwelijks en haar spraakontwikkeling was minimaal. Het meisje schreeuwde vaak.

Het lukte moeder vanwege haar eigen problematiek niet om voor haar dochter te zorgen. Ze verwaarloosde haar, was explosief en sprak regelmatig met volume. Ik weet niet of ze haar dochter sloeg. Dat het meisje een lichamelijke beperking had, maakte de zorgen alleen maar groter. Zij was hierdoor van nature een passief kind. Haar voorkomen was heel apathisch. Meer nog dan bij gezonde kinderen, hebben ouders de verantwoordelijkheid om kinderen met een beperking te stimuleren. Er is door deze moeder onvoldoende sensitief op haar dochter gereageerd. Zij maakte nauwelijks nog contact met degenen die voor haar zorgden. Ik vond dat eng.

Moeder had haar leven overduidelijk niet goed op orde, zij had veel verschillende partners en het was vaak onduidelijk waar ze precies woonde. Ik wist soms niet op welke manier ik haar kon bereiken. Haar oudste dochter woonde nog thuis en nam de zorg voor haar zusje deels op zich, omdat haar moeder daar onvoldoende toe in staat was.

Er is onderzoek geweest door de Raad van de Kinderbescherming naar de omstandigheden van beide kinderen. De jongste dochter werd op haar

KINDCHECK

De kindcheck is bedoeld voor professionals die met volwassen cliënten werken. Zij zijn ook verantwoordelijk voor het vroegtijdig signaleren van kindermishandeling. Ook als zij de kinderen niet zien, kunnen er zorgen zijn over hun (thuis)situatie.

Een kindcheck is aan de orde als een volwassen of adolescente cliënt in een situatie verkeert die bij minderjarige kinderen (ernstige) schade kan veroorzaken. De check houdt in dat er bij bepaalde groepen volwassenen nagegaan wordt of zij voor minderjarige kinderen zorgen en of deze kinderen daar veilig opgroeien. Denk bijvoorbeeld aan ouders met ernstige psychische problemen, een drugs- of alcoholverslaving of ouders met een gewelddadige partner.

Bij een positieve kindcheck volgt de professional de stappen van de meldcode en maakt daarbij gebruik van het beroepsspecifieke afwegingskader.

zesde jaar, na toestemming van de Kinderrechter, uithuisgeplaatst en opgenomen in een pleeggezin. Voor het oudste kind werd geen maatregel uitgesproken.

Na de uithuisplaatsing spanden moeder en zus samen tegen mij, omdat ik degene was geweest die de procedure uithuisplaatsing in gang had gezet. Een keer stond ik bij een huisbezoek binnen een kwartier weer buiten, omdat ik alleen maar werd uitgescholden. Ik voelde me bedreigd. Vanwege moeders explosieve gedrag, was de plaatsing in het pleeggezin op een geheim adres. Het was namelijk goed denkbaar dat moeder haar dochter zou achtervolgen en haar iets zou aandoen. De pleegouders waren ook huiverig voor het bedreigende gedrag van moeder. Een bezoekregeling, die er wel moest zijn, vond plaats op kantoor en onder begeleiding. Moeder kwam met regelmaat een afspraak niet na.

De pleegouders hebben voor de jongste dochter gezorgd tot zij achttien jaar was. Dat was eigenlijk een wonder, omdat het meisje naast haar lichamelijke beperkingen ook gedragsproblemen had. We weten ook dat een plaatsing in een pleeggezin de grootste kans van slagen heeft als de biologische ouder min of meer 'emotionele toestemming' geeft aan een kind om van de pleegouders te mogen houden. Doordat moeder de geplande bezoeksafspraken niet nakwam, leek zij daarmee deze toestemming te geven.

Ik ben negen jaar betrokken geweest bij dit gezin. In al die jaren is er veel gebeurd en ik heb me achteraf vaak afgevraagd of ik het juiste heb gedaan. Ik vond het moeilijk met de boosheid en de agressie van moeder om te gaan. Dat maakte het werk zwaar en emotioneel beladen. Het vak was vroeger in mijn beleving eenzamer dan nu. Dat ervaar ik nu anders. Besluiten nemen we gezamenlijk en om hulp vragen is gebruikelijker.

Ik heb me ook zorgen gemaakt om de oudste dochter. Haar hebben we niet uit huis gehaald en ze koos rigoureuus de kant van haar moeder. Had ik voor haar niet meer moeten betekenen? Later ben ik haar nog eens tegengekomen. Tot mijn verrassing bedankte ze me uitgebreid en ze vertelde dat ze achteraf zo blij is geweest met hoe het toen gelopen is. Zij had uiteraard zelf ook veel moeilijkheden ervaren in het contact met haar moeder en ze vond dat het voor haar zusje een goed besluit was geweest om bij het pleeggezin op te groeien. Dit was een belangrijke ontmoeting voor me. Hier kon ik het afsluiten. Dat deze jonge vrouw nu op zo'n positieve manier kon terugkijken op deze nare periode en op het besluit wat we toen hebben moeten nemen, heeft mij veel goed gedaan.

WET TIJDELIJK HUISVERBOD

De Wet Tijdelijk Huisverbod maakt het mogelijk om een persoon van wie ernstige dreiging van huiselijk geweld uitgaat, tijdelijk de toegang tot zijn of haar woning te ontzeggen. Tijdens deze periode is contact tussen de uithuisgeplaatste en de achterblijvende huisgenoten niet toegestaan. Een huisverbod duurt in beginsel tien dagen en kan worden verlengd tot een periode van vier weken.

De burgemeester heeft de bevoegdheid om een huisverbod op te leggen. De maatregel biedt de mogelijkheid om in een acute situatie te voorzien in een afkoelingsperiode, waarin de nodige hulpverlening op gang kan worden gebracht en verdere escalatie wordt voorkomen.

DOODSANGST IN DE DAKGOOT

Herman is adviseur huisverbod bij de politie.

Een jonge vrouw, een meisje nog, was mishandeld door haar vriend en vervolgens opgesloten in haar slaapkamer. Terwijl hij onder de douche stond, was ze ontsnapt. De burens lieten haar binnen en belden de politie.

Mijn collega's zijn ter plaatse gegaan. Hij werd aangehouden en in verzekering gesteld. Ik werd ingeschakeld om een inschatting te maken over een eventueel tijdelijk huisverbod. Dat doe ik altijd met een collega van Veilig Thuis Utrecht. Zo'n inschatting begint altijd bij het slachtoffer. Ik reed er samen met mijn collega naar toe, zodat we onderweg het gesprek konden voorbereiden.

We spraken haar bij haar ouders thuis. Ik nam letsel waar, ze was letterlijk bont en blauw geslagen. Ze wilde niets vertellen en geen aangifte doen. Volgens haar ouders was hij ook 'een lieve jongen'. Ik begrijp zo'n liefde niet erg. Maar ook zonder haar aangifte, maakten het letsel en de ernst van de situatie vervolging mogelijk.

Ze zat er lamgeslagen bij. Ik moedigde haar aan om toch te gaan praten. "Veiligheid kan er alleen komen als je erover durft te praten", legde ik haar uit. Uiteindelijk begon ze te vertellen. Hoe ze voor haar leven had gevreesd. Hoe ze uit het slaapkamerraam was gekropen. Hoe ze via de dakgoot naar het raam van de burens was geklommen.

Het beeld van deze vrouw, op de vlucht via de dakgoot, staat me nog steeds bij. Het maakte voor mij duidelijk hoe bang ze was en hoeveel risico ze heeft genomen om zichzelf in veiligheid te brengen. Dat zet de mishandeling in een ander daglicht. Ik kon haar angst letterlijk ruiken.

Meneer zochten we op in het arrestantencomplex. Hij vond het logisch dat zijn vriendin klappen kreeg, omdat ze niet naar hem luisterde.

In deze situatie vonden we het duidelijk dat een tijdelijk huisverbod, of time-out zoals ik het liever noem, veiligheid kon waarborgen én ervoor kon zorgen dat er hulp werd ingeschakeld. We stelden voor om hem het huisverbod op te leggen, alhoewel het huis op zijn naam stond. Zij verbleef echter zeer regelmatig in dit huis en dat vonden we voldoende grond om het verbod voor hém aan te vragen.

Ik belde de burgemeester, want die kunnen we dag en nacht bellen in dit soort zaken. Hij is hierbij erg betrokken. In dit geval was hij het eens met ons advies.

Het is mijn persoonlijke missie om binnen de politie ook de emotie in beeld te krijgen. Duidelijk maken wat er gebeurd is, kan niet alleen met ambtelijke taal. Wanneer we iets alleen ambtelijk beschrijven, zijn het 'koude wonden'. Een proces-verbaal opmaken, is als het schilderen van een schilderij voor de officier van justitie. Dat moet in kleur.

VAN DE GEBAANDE PADEN

Agnes is hulpverlener/specialist huiselijk geweld bij Moviera.

Eén bewoner zal me altijd bij blijven. Het was een vriendelijke en zacht-aardige vrouw. Ze was echter ook wanhopig en als gevolg daarvan kon haar gedrag wat dwingend zijn. Medebewoners en collega's hadden hier soms last van, maar ik begreep haar wel als ik me inleefde in haar situatie.

Ik kwam net terug van zwangerschapsverlof en was moeder geworden van een dochter. Mijn oudste kind was precies even oud als haar jongste.

De meeste bewoners die bij ons komen, komen uit een situatie van geweld. Háár nachtmerrie begon juist. Samen met haar man en hun vier jonge kinderen waren ze in de zomervakantie naar Marokko gegaan. Gaandeweg deze vakantie werd haar duidelijk dat hij niet van plan was om terug te keren naar Nederland. Hij mishandelde haar in die vakantie zo erg dat zij voor haar leven vreesde. Ze vluchtte het huis uit en ging naar een arts voor hulp. De politie stuurde haar terug. Toen ze bij de woning terugkwam, was hij vertrokken met de kinderen. Ze wist niet waarheen.

Zij zocht ter plekke hulp en kreeg het advies om terug te keren naar Nederland, om van daaruit hulp te zoeken in verband met de ontvoering van haar kinderen. In Marokko is het niet verboden om kinderen zonder toestemming van de andere ouder mee te nemen. Zij kon in Marokko enkel de scheiding aanvragen en het gezag over haar kinderen opeisen. Deze procedure zou veel tijd in beslag gaan nemen. Eenmaal in Nederland deed ze aangifte van internationale kinderontvoering.

Ik ontmoette haar toen zij bij ons kwam wonen op de vervolgpvang. Haar man had haar en de kinderen via de Gemeentelijke Basisadministratie uitgeschreven en daardoor had ze geen woning meer. Op papier leek er dan ook geen sprake van ontvoering, maar van migratie. Dit was de reden dat de Nederlandse autoriteiten en instanties haar niet konden helpen. Het enige wat zij kon doen, was de lange scheidingsprocedure in Marokko afwachten.

Zij was depressief en wanhopig. Ik kon me dat zo goed voorstellen! Stel je voor dat je van de één op de andere dag niet meer voor je kinderen kunt zorgen. Ik realiseerde me dat het heel erg zou zijn, als dit niet goed zou komen.

CODE ROOD

Om een inschatting te maken van de veiligheid wordt er, onder meer in de vrouwenopvang, gebruik gemaakt van een risicotaxatie-instrument. Verschillende aspecten komen daarin aan bod. Er wordt gescreend op de vorm van geweld en dreiging en er wordt bepaald welke risicofactoren aanwezig zijn. Denk daarbij aan problematisch alcoholgebruik, de aanwezigheid van vuurwapens of uitspraken die eerwraak kunnen duiden.

De weging van de verschillende factoren van de screening resulteert in een code. Code groen betekent dat er weinig risicofactoren zijn. Code oranje betekent dat er enkele risicofactoren zijn, waarbij het monitoren van de situatie belangrijk is. En code rood betekent dat er veel risicofactoren zijn, waardoor bescherming noodzakelijk is. Bij code rood is er sprake van ernstige en acute onveiligheid in de thuissituatie en vaak ook buitenshuis. In die gevallen kan iemand in de opvang terecht.

De scheiding werd uitgesproken en de kinderen werden aan haar toegewezen. Dat was een jaar na de ontvoering. In deze hele periode woonde zij bij ons. Na de scheiding reisde ze naar Marokko om haar kinderen te gaan zoeken.

Dat zorgde voor een praktisch dilemma. Een bijstandsuitkering staat een langer verblijf in het buitenland niet toe en bij Moviera mag een kamer niet te lang onbewoond zijn. Zeker niet als er geen inkomen is om de kamer van te betalen. Hoe moesten we dit oplossen?

Ik belde met de Sociale Dienst en we bespraken het dilemma. Ik vroeg de medewerker hoe lang zij haar uitkering konden doorbetalen. Deze medewerker vroeg mij hoe lang we haar kamer beschikbaar konden houden. Uiteindelijk vonden we een creatieve oplossing voor haar specifieke situatie: wij hielden haar kamer vrij zolang ze een uitkering had en ze kreeg een uitkering zolang ze een kamer had. Ik vond deze deal hartverwarmend.

In mijn werk ben ik behoorlijk methodiektrouw. Wij gebruiken de methodiek Krachtwerk, maar bij haar week ik af van deze methode. Het volgen van een vastomlijnde methodiek was niet op de situatie van deze vrouw van toepassing. De situatie vroeg om maatwerk.

Nadat zij al ruim een jaar lang geen contact met haar kinderen had gehad, vond zij haar kinderen en keerden zij met z'n vijven terug naar Nederland. Die dag heb ik een bos bloemen gebracht. Als je me ooit zou vragen of dat oké is, dan zou ik zeggen dat dat niet erg gepast is. Toch heb ik dat in deze situatie wel gedaan. Ik voelde een enorme opluchting toen zij haar kinderen weer terug had. Ik was niet alleen als hulpverlener betrokken bij haar situatie, maar ook als mens.

Zij is mij enorm dankbaar. En dat terwijl ik steeds het gevoel had dat ik niets kon doen. Ik moest alles wat ik wist en geleerd had loslaten en maatwerk toepassen. Maar wat vooral belangrijk was voor haar, was het feit dat ik er voor haar was.

Op maat hulpverleners, heeft voor mij meer betekenis gekregen. Ik durf nu vaker van de gebaande paden af te gaan.

'Veiligheid en vertrouwen'

Hans Vermeer 2020

BALANCEREN

Sander is orthopedagoog, psychotherapeut, systeemtherapeut en werkzaam bij de stichting Civil Care. Deze stichting ondersteunt regio's, gemeenten en instellingen die willen gaan werken volgens de visie op gefaseerde ketensamenwerking, zoals geformuleerd door Linda Vogtländer en Sander van Arum.

Ik was een vrij jonge systeemtherapeut, begin dertig. De jongste dochter van het gezin (vader, dochter, stiefmoeder en stiefzus) was bij ons in behandeling voor gedragsproblemen. In de loop van die behandeling op de polikliniek van een instelling voor jeugdpsychiatrie, kwam het stiefzusje van zestien jaar naar voren met het verhaal dat haar stiefvader seksuele avances maakte.

Hij stond dan bijvoorbeeld op de trap bij de overloop als ze uit de slaapkamer of uit de badkamer kwam en zei dingen als: "Goh, wees eens lief voor me, je bent zo knap." Zij vertelde dat in een individueel gesprek en ik was toen nog zo'n – wat ik nu een klassieke en eigenlijk foute – gezinstherapeut noem, die vindt dat mensen altijd met elkaar moeten praten. Dus ik zei: "Nou, daar moeten we over praten met elkaar, met je moeder en je stiefvader." Dom en naïef als ik was!

Met als gevolg natuurlijk dat haar moeder haar niet geloofde of eigenlijk het gewoon niet kon geloven. En omdat ze het niet kon geloven zei ze: "Dat kan niet waar zijn, want dat zou ik nooit toegelaten hebben." Zo'n draai maakte ze. Ze kon er gewoon niks mee.

Dat hoefde moeder maar een of twee keer te zeggen en het meisje stond op en was verdwenen. Ze is van huis vertrokken en naar een tante gegaan en voor zover ik het heb kunnen volgen, is het contact met haar moeder verbroken voor zeker een aantal jaren. En ik snapte het ook, dat was zo erg.

Nu weet ik nog veel beter hoe erg het eigenlijk was. Ik ben zelf later ook traumabehandelaar geworden. Daardoor weet ik dat het niet geloven, vaak erger – dodelijker – is dan de gebeurtenis zelf. Want door de gebeurtenis zelf word je geïsoleerd, je bent alleen met een geheim en je hoort er niet meer bij. Als je dan probeert weer contact te maken met de rest en je wordt niet geloofd, dan krijg je eigenlijk nog een mes door je hart. Een tweede mes.

VISIEDOCUMENT GEFASEERDE KETENZORG

Uit onderzoek uit 2014 is gebleken dat hulpverlening niet of nauwelijks effectief is in gezinnen waarin sprake is van excessief en ernstig fysiek geweld. Dat komt doordat hulpverleners zich te veel richten op deelproblemen en te weinig focussen op de geweldsproblematiek. Daarnaast is er te weinig sprake van een gezamenlijke aanpak. Er bestaat eigenlijk nog geen integraal en systeemgericht hulpaanbod voor zowel de pleger, het slachtoffer als de kinderen. In een visiedocument over gefaseerde ketensamenwerking uit 2016, geformuleerd door Linda Vögtlander en Sander van Arum, wordt geschetst hoe de aanpak van huiselijk geweld verbeterd kan worden.

De visie gaat uit van vijf fasen van zorg:

1. **Directe veiligheid:** een gezamenlijk opgesteld en concreet veiligheidsplan op basis van consensus over wat voldoende veiligheid inhoudt.
2. **Stabiele veiligheid door risico-gestuurde zorg:** een systemisch hulpverleningsplan op basis van de onderliggende factoren die de onveiligheid in stand houden.
3. **Herstel:** trauma- en herstelbehandelingen voor individuele gezinsleden en behandeling van relationele trauma's.
4. **Stabilisatie:** evalueren en bijstellen van eerder gestelde doelen.
5. **Leren omgaan met terugval:** een toekomstplan.

Deze gebeurtenis heeft enorm veel indruk op me gemaakt. Ik heb ervan geleerd dat je mensen ook apart moet spreken en als je ze met elkaar laat spreken, dan moeten ze eraan toe zijn, ze moeten tekst hebben, ze moeten taal hebben, er moet structuur zijn. Dat moet je dus echt goed voorbereiden, aanpakken en kaderen. Eerder moet je ze niet bij elkaar zetten.

Daar ben ik eigenlijk heel goed in geworden, zou je kunnen zeggen. Ik ben me gaan distantiëren van het beeld (ook nog wel uitgedragen binnen de Nederlandse Vereniging voor Gezins- en Relatietherapie) dat therapie alleen maar échte gezinstherapie is, als je iedereen met elkaar in een kamer zet en met iedereen tegelijkertijd praat. En dat er geen gesprek kan plaatsvinden als mensen dát niet willen. Ook het idee dat het soms niet voor iedereen veilig genoeg is, of dat de relaties te ongelijk kunnen zijn, is nog niet genoeg doorgedrongen.

Neem bijvoorbeeld een conflictscheiding met mediation. Als iemand, meestal de vrouw, geterroriseerd wordt, kan je die partners niet bij elkaar zetten, want als je dat doet, is die vrouw bij voorbaat al verloren. Die man hoeft dan maar te kijken of te dreigen met geld of met geweld, en ze is al weggeblazen. Dus gaat ze die mediatie verliezen, ze gaat toegeven, en krijgt niet waar ze recht op heeft.

Ik zal je een casus vertellen over hoe ik zo'n situatie daarna aanpakte. Ik herinner me één geval bijzonder goed.

Het ging om een jongen van een jaar of veertien die zijn zusje van tien of elf misbruikte. Toen dat naar buiten kwam, zei ik tegen die ouders dat het goed was als we daar een keer over zouden praten. Dat vonden zij ook. Toen heb ik uitgelegd wat er vaak gebeurt als dochters zoiets tegen hun moeders vertellen. Dan zeggen die moeders: "Maar waarom ben je niet naar me toe gekomen?" Moeder vond dat op zich wel een logische vraag, maar nadat we het hadden doorgenomen, snapte ze dat zo'n vraag in feite de schuld legt bij de dochter.

Dus ik zei: "Heel goed, dat gaan we oefenen. Ik ga het tegen jou vertellen en jij gaat oefenen wat je eigenlijk wilt zeggen als moeder. Om te luisteren naar je dochter, om haar serieus te nemen en te valideren." Dus dat deden we, vader kwam erbij, nog een keer geoefend, uiteindelijk ging het helemaal goed, en ik zei: "Maar als we hierover gaan praten en je dochter gaat erover vertellen, dan wordt het zo echt, dan denk ik dat jij toch gaat zeggen: waarom ben je niet naar mij toegekomen? Dat zou kunnen in elk geval, is mijn ervaring. Vind je het goed dat ik dan zeg: Stop!

Je doet het weer, we hadden afgesproken dat je dat niet zou doen?”

En in het echt ging het precies zo. Helemaal voorbereid, geoefend, die dochter komt, die dochter vertelt en ze zegt heel fel: “Waarom ben je niet naar me toegekomen?” Ik zat er gelijk tussen en ik zei: “Ho! Stop! Time out!”

Dat was prima, want dan ziet die dochter dat en wordt ze geholpen door mij, door haar vader en haar moeder laat zien dat die opmerking haar fout is, niet die van haar dochter.

Van deze twee voorbeelden heb ik zoveel geleerd. Zowel van het maken van die fout, als jonge en naïeve therapeut, als van het later uitbouwen van die aanpak van voorbereiding van een gesprek.

Ik voer nu in plaats van een gezinsgesprek vaak een gezinsvergadering. Met een agenda en een hoge tafel, niet in een zitje waarin je onderuithangt. Juist in gezinnen waarin gezinsleden hun emoties nog niet kunnen beheersen en ze ook nog geen tekst hebben als alternatief, is het van belang dat je ze eerst helpt om tekst te vinden. Dus bespreken: wat ga je dan zeggen als hij het niet met je eens is? Hoe ga je dat aanpakken, hoe ga je het uitleggen?

Mensen moeten in een situatie gebracht worden, waarin ze ook echt problemen kunnen aanpakken. Soms zijn ze er nog niet toe in staat. Dan moet er eerst iets gebeuren, zodat mensen ook echt bij hun eigen kracht kunnen komen.

Dus het is wel handig om goed stil te staan bij hoe je huiselijk geweld bespreekbaar maakt. Dat het misschien beter is om eerst even met de moeder apart te spreken, als zij mogelijk ook erg onder druk staat en je je zorgen om het kind maakt. Bij structurele onveiligheid is er vaak sprake van een ongelijke machtsbalans. Dan is het belangrijk het gesprek voor te bereiden en te kijken met wie je het gesprek kan voeren, zodat iedereen in elk geval vrijuit kan spreken.

WEES SCHERP

Mark is ambulanceverpleegkundige, in opleiding tot forensisch verpleegkundige.

Haar man had 112 gebeld, omdat zij een afhangerende mondhoek had en in elkaar was gezakt. We kwamen binnen in een keurige woning, waar in de hoek van de woonkamer een kindje van twee jaar oud zat te spelen.

De vrouw was pas achtentwintig jaar, het leek me onwaarschijnlijk dat ze een hersenbloeding zou hebben. Alle controles en alle parameters klopten. Ze was soms even aanspreekbaar, ze was ‘wakker’ te krijgen, maar kon niet op haar benen staan. Ik heb een pijnprikkel toegediend en haar naar haar bank laten lopen. Ik vroeg haar of ze medicijnen gebruikte en ze antwoordde ontkenkend. Het beeld wat ik zag klopte niet en daardoor kreeg ik het idee dat ik iets miste.

Mijn collega vond in de slaapkamer een schrikbarende hoeveelheid lege verpakkingen antidepressiva en ‘pammetjes’: kalmeringspillen. “Gebruikt ú medicijnen?” vroeg ik aan haar man. Hij zei antidepressiva te gebruiken en had kort geleden een nieuwe voorraad opgehaald bij de apotheek. “Kan zij dit ingenomen hebben?” “Dat kan”, antwoordde hij. We besloten de vrouw naar het ziekenhuis te vervoeren. Voor het kindje werd oppas geregeld en meneer reisde met ons mee. Zij werd opgenomen op de intensive care.

We dachten verder en we analyseerden een ongewone en zeer zorgelijke situatie. Een suïcidepoging van een moeder in het bijzijn van haar jonge kind. Diezelfde nacht nog hebben we een melding gedaan bij Veilig Thuis en die is direct op dat moment aangenomen. We hebben ook laten checken of het kindje niet ook medicijnen toegediend had gekregen. Dat was gelukkig niet het geval.

Voordat de verbeterde meldcode zou zijn geïmplementeerd, zou onze klus erop gezeten hebben na de overdracht van mevrouw aan het ziekenhuis. Dan zouden we een situatie als deze nooit hebben herkend en gemeld.

Binnen onze organisatie is er een campagne geweest met de slogan ‘Meld Geweld’. Daarvoor waren de meldingen op jaarbasis op één hand te tellen. In 2019 zagen we een stijging en nu gaat de teller richting de

AMBULANCEZORG

Medewerkers van de ambulancezorg komen in een acute situatie op een onverwacht moment bij patiënten thuis. Zij pikken dan af en toe signalen van huiselijk geweld op waarover zij zich zorgen maken. En soms is de medische zorg die geboden moet worden een direct gevolg van mishandeling.

Ambulancemedewerkers hebben meestal vluchtig en eenmalig contact met een patiënt. Als er zorgen zijn over een situatie die zij aantreffen, bespreken zij dit bij voorkeur ter plaatse. De ambulancemedewerker geeft, indien van toepassing, aan dat er een zorgmelding wordt gedaan bij Veilig Thuis. Soms lukt het niet om het direct te bespreken. In dat geval wordt er later contact gezocht door de aandachtsfunctionaris Kindermishandeling en Huiselijk Geweld van de ambulancezorg.

honderd meldingen per jaar. We zijn goed toegerust. We hebben een meldbutton in ons systeem, waardoor we met één druk op de knop een melding in gang kunnen zetten. We kunnen daarbij 24/7 overleggen met één van onze aandachtfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij ondersteunen ons ook bij het doen van een melding. Door de verbeterde meldcode zijn we gespitst op ongewone situaties en we vragen ons telkens af of er ook kinderen in het spel zijn.

Keerzijde van die verbeterde meldcode is dat ik nu terugkijk op alle situaties van vroeger, waar mogelijk ook huiselijk geweld een rol heeft gespeeld. Dat brengt in het hier en nu soms pijnlijke herinneringen naar boven. Wat heb ik allemaal gemist? Wat heb ik laten lopen? Wat had ik kunnen weten en wat had ik kunnen doen? Wat hebben we de afgelopen jaren eigenlijk gedaan? Deze herinneringen houden me scherp en zetten me regelmatig aan het denken of ik niet iets mis.

PROFESSIONELE DISTANTIE EN JE EIGEN ERVARINGEN

Sociale professionals hebben vaak vanuit hun opleiding meegekregen dat ze hun eigen ervaring niet mee moeten nemen in hun werk: professionele distantie. Tegelijkertijd wordt de waarde van de inbreng van ervaringsdeskundigen steeds meer onderkend, ook bij huiselijk geweld. Een voorbeeld daarvan is het project 'Maatje achter de voordeur'.

Maar is het inbrengen van de eigen ervaringen enkel de taak van speciale ervaringsdeskundigen? Ook onder hulpverleners zijn er genoeg mensen te vinden die met huiselijk of seksueel geweld te maken hebben gehad. Zou een hulpverlener de eigen ervaringsdeskundigheid meer bewust mogen inzetten? De ervaring leert dat steeds meer professionals dit doen. Hoe zet je eigen ervaringen in op een juiste, integere manier? In verschillende sectoren werkt men aan meer bewustwording rond dit thema.

HET IS MIJ OOK GELUKT!

Patricia werkt dertig jaar bij de Rading en is al vijftien jaar CLAS-behandelaar (contextuele behandeling en leergroepen voor alle betrokkenen na seksueel misbruik). Zij geeft gezins- en traumabehandeling aan gezinnen waar seksueel misbruik heeft plaatsgevonden, of waar een vermoeden of een beschuldiging van seksueel misbruik is.

Ik moet je vooraf eerst iets vertellen. Ik ben zelf misbruikt toen ik een jong meisje was, door de man van mijn zus. Ik heb altijd gedacht dat het aan mij lag dat dat gebeurd was. Pas de laatste jaren ben ik erachter gekomen dat dat écht niet waar is, maar dat er zeker ingrediënten zijn, waardoor het je kan overkomen. Ik denk dat je generiek wel kunt zeggen dat kinderen die ergens iets tekort zijn gekomen, aandacht of affectie, ontvankelijker zijn voor misbruik. Zo'n man voelt dat aan en werkt langzaam naar het misbruik toe. Grooming heet dat. Want het gaat natuurlijk nooit over een man in de bosjes.

De casus waarover ik wil vertellen, begon met een moeder die naar een therapeut ging met burn-out klachten. Deze therapeut onderzocht ook haar thuissituatie en toen bleek dat er vier jaar geleden misbruik plaats had gevonden binnen haar gezin. Het ging om haar inmiddels achttienjarige zoon en haar zestienjarige dochter. Het misbruik duurde een hele zomer waarin die jongen zijn zus maandenlang verkracht had. Het meisje vertelde het uiteindelijk aan haar moeder.

De kinderen gingen in therapie, allebei los van elkaar, en uiteindelijk kregen de ouders bericht in de trant van: nou, het is goed, die jongen gaat het niet meer doen en dat meisje is er goed uitgekomen. En daarna werd er niet meer over gesproken.

De therapeut van de moeder adviseerde gezinsgesprekken bij de Rading, want er stond natuurlijk een enorme roze olifant in de kamer. Dat had waarschijnlijk tot moeders burn-out klachten geleid.

Het allereerste gesprek met dat gezin was enorm heftig. Stel je voor dat je weet wat er gaat komen, je bent al dagen bezig met zo'n afspraak en dan zit je ook nog eens een uur bij elkaar in de auto, want ze woonden ver weg. Al dat angstzweet.

Moeder stond stijf van de spanning, ze kon alleen maar huilen. Vader was vrachtwagenchauffeur en kon er aanvankelijk niet bij zijn, want was altijd onderweg doordeeweeks. In eerste instantie wilde hij ook niet komen, want zijn vrouw had toch gewoon een burn-out? Hij vond het zó moeilijk, hij durfde gewoon niet. Maar hij was er, want zijn vrouw had gezegd: "Als jij niet komt dan gaat het hier gewoon kapot." Die moeder had ongelofelijk hard gewerkt om haar gezin hier te krijgen.

Ik vroeg: "Zeg maar, waar komen jullie voor?" En toen viel het stil.

Uiteindelijk kregen we op tafel dat de problemen te maken hadden met het relationele trauma, niet eens zozeer met het seksuele trauma. Het ging erom dat moeder walgde van haar eigen kind en dat de dochter bang was voor haar broer, omdat hij nog elke dag haar slaapkamer binnen kon komen. De zoon dacht vanaf het moment dat het gebeurd was, alleen maar: ik moet mezelf van kant maken, want ik ben het niet waard om te leven en ik heb iedereen beschadigd. Vader wilde niemand kwijt, ook zijn zoon niet. En ze vertelden dat opa had gezegd: "Wat mot ik nou met dat jong? Ik kan hem wel wat aandoen!"

Dat is wat er in dat eerste gesprek gebeurde. Daarna gingen ze naar huis en spraken natuurlijk nog niet met elkaar, want dat konden ze nog helemaal niet. Maar ze hebben me later verteld dat het één van de belangrijkste momenten in hun leven was.

Ik heb altijd de metafoer dat als je een probleem hebt en je doet dat in een doos en je draagt die doos heel ver van je af, dan is dat is heel zwaar. Maar als je hem dichtbij je draagt, tegen je lijf aan, dan wordt het iets meer behapbaar. Dan kan je ook kijken hoe je iets kan oplossen. Op de een of andere manier hebben ze die metafoer begrepen en ingezien dat het nu beetgepakt en aangekeken moest worden, om de spanning te doorbreken. Ze hadden allemaal het gevoel dat er iets veranderd was, ten gunste.

Deze moeder worstelde met haar gevoel voor haar zoon. Ze kon niet begrijpen waarom hij zijn zusje had misbruikt. Hij kon het haar ook niet vertellen, want hij begreep het zelf ook niet. Hij voelde alleen maar de enorme teleurstelling bij haar en de walging die zij voelde.

Langzaam ontstond er meer inzicht in wat er was gebeurd. Hij had zijn zusje gebruikt om zich seksueel te ontladen, een soort spanningsregulatie, op een moment dat hij hoog in z'n testosteron zat. Hij werd heel erg gepest en zocht herkenning bij zijn zus, die daar ook ervaring mee had. Hij zocht affectie en intimiteit bij haar en vertaalde dat ineens seksueel.

Uiteindelijk hebben broer en zus tekeningen gemaakt die ze met elkaar bespraken, zodat ze elkaar niet aan hoefden te kijken. Hij zei: "Ik kan het denk ik niet goed maken, maar ik heb er echt heel veel spijt van." Zij kon vertellen hoe bang ze was geweest. Ze beseften dat ze beiden zo eenzaam geweest waren omdat ze hun verhaal met niemand konden delen. Dat was echt indrukwekkend. Maar we hebben ook afspraken gemaakt over hoe ze verder met elkaar om zouden gaan, bijvoorbeeld de afspraak om nooit meer met elkaar alleen te zijn. Dat heeft hij beloofd. Hij wilde ook wel het huis uitgaan als ze dat wilde. Maar dat hoefde niet van haar.

Ik heb mijn eigen geheim zelf natuurlijk ook heel lang bij me gedragen en wist dat dat niet goed was. Maar ik wilde het niet vertellen om geen gedoe in de familie te veroorzaken, om niet het zwarte schaap te worden. Dat deze moeder haar gezin heeft meegesleept om te overleven, dat heeft me ongelooflijk geraakt. Dat dat haar gelukt is. De moed van deze vrouw om alles open te breken en zelf ook alles op tafel te leggen. Ze had ook kunnen kiezen om hulp te zoeken voor een burn-out; lekker een beetje mindfulness en yoga.

Deze moeder is dan ook een van de eersten geweest die ik verteld heb dat ik zelf seksueel misbruikt ben én dat het mogelijk is om hiervan te herstellen. Iedereen denkt dat je voor je leven getekend bent. Dat is ook zo, net zoals bij allerlei andere ernstige gebeurtenissen. Iedereen heeft krassen op zijn ziel, maar het gaat er om, dat je leert hoe je met je problemen om kan gaan, of dat nu misbruik is of een ander probleem. Als je teveel stilstaat bij de beschadiging wordt het ook een selffulfilling prophecy. Er zijn ook nog andere kanten aan zo'n meisje!

Ik heb heel lang gedacht dat mijn eigen ervaringen niet zo relevant waren, althans alleen belangrijk om te zorgen dat er geen tegenoverdracht plaatsvond, maar ik heb nooit gedacht dat mijn ervaringen zoveel hoop konden geven. Het idee dat je kan herstellen en ook nog een leuk mens worden. Het is mij ook gelukt. Het kan, je kan gewoon echt herstellen van misbruik!

Het traject is afgesloten omdat het meisje op een gegeven moment zei: "Zo ik ben er klaar mee, ik zou niet weten wat ik nou nog moet zeggen." Het meisje is hierin leidend geweest. Ze hebben als gezin afgesproken, dat ze een keer per maand een familiebijeenkomst zouden houden, waar ze allerlei dingen zouden bespreken, ook over dichtbij en veraf dragen. Zo hadden ze het gevoel dat ze volgende problemen aan konden pakken.

We hebben nog een tijdje gemonitord of die jongen zich aan de afspraken kon houden. En zo nu en dan had ik een update met de moeder, omdat ze me zo had geraakt. Ik had heel graag gewild dat mijn moeder het zo gedaan had als zij. Ik neem het mijn moeder nog steeds kwalijk dat ze me niet getroost heeft, maar ze blijft ook mijn moeder. Ze kon ook geen gehaktballen maken en die heb ik ook gegeten. En nu koop ik zelf ook blueband, waar zij ze in bakte.

'Schoelwinsting'

Henk Vermees 2020

NABESCHOUWING

Context

De verhalen uit deze bundel spelen zich af tegen de achtergrond van een veranderende context.

De afgelopen decennia zag de overheid het nadrukkelijker als haar taak om huiselijk geweld aan te pakken via wetgeving en campagnes. In 2013 werd de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling ingevoerd. Deze meldcode biedt alle professionals een stappenplan hoe te handelen bij vermoedens van geweld.

Aanvankelijk kwamen de meeste meldingen van de politie. Er waren bijvoorbeeld nog weinig meldingen uit het onderwijs, terwijl dat toch een signaleringsplek bij uitstek is. Het aantal meldingen uit het onderwijs is de afgelopen jaren flink gestegen en het onderwijs is inmiddels, na de politie, de grootste bron van meldingen. Ook in de gezondheidszorg zie je dat de meldcode begint te werken, getuige het verhaal van Mark.

Een andere belangrijke ontwikkeling was de transitie van de Jeugdwet in 2014. Vanaf die tijd werden gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Daarmee samen viel de samenvoeging van de Steunpunten Huiselijk geweld (SHG), meer gericht op geweld tussen volwassenen, en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), gericht op kindermishandeling, naar een overkoepelende organisatie voor alle vormen van huiselijk geweld, Veilig Thuis.

In 2019 werd de meldcode verbeterd. De belangrijkste verandering is dat er bij zorgen om structurele of acute veiligheid altijd gemeld moet worden bij Veilig Thuis. Zo komen signalen ook over langere periode samen bij Veilig Thuis.

Leringen

Welke leringen kunnen er nu concreet uit al deze verhalen getrokken worden? Zonder te pretenderen volledig te zijn, of totaal nieuwe inzichten te schetsen, hieronder een aantal 'leringen' uit de verhalen.

De houding van de professional

In veel verhalen komt het belang van openheid naar voren: durven te vragen, durven te zien, durven te weten. Vertellers getuigen van volharding: blijf bij je cliënt, blijf in contact. Geduld wordt genoemd: neem de tijd, wacht tot je cliënt er aan toe is. Soms gebeurt er meer dan je van de buitenkant ziet. Tegelijkertijd: blijf scherp. In sommige gevallen is het van belang niet los te laten en niet af te wachten.

Werk op maat en wees creatief in het oprekken van regels als dat nodig is. Kijk naar de feiten, maar betrek ook emoties in je afwegingen. Wees niet bevooroordeeld; heb ook oog voor mannelijke slachtoffers – heb oog voor alle betrokkenen.

Spreek over je dilemma's. Wat als de belangen van kinderen en ouders tegengesteld (lijken te) zijn? En: wat is nog een eigen keuze? Wanneer wordt het huiselijk geweld of misbruik?

110

Doe een stapje meer dan dat er strikt van je gevraagd wordt. Probeer de ander te bereiken, laat jezelf kennen en gebruik je eigen ervaringen. Leer zelf mee met je deelnemer of cliënt.

En ten slotte: niet alles is mogelijk, soms kan je maar een heel klein beetje verschil maken. Soms doe je 'het goede' als je het 'fout' doet.

Organisaties

De aanpak van huiselijk geweld blijkt een zware verantwoordelijkheid. Zorg ervoor dat niemand er alleen voor staat. Zorg bij heftige gebeurtenissen voor aandacht voor de professional en wees je bewust dat onveiligheid uit het eigen verleden kan opspelen. Maak heldere taak- en rolafspraken als het gaat om huiselijk geweld-casussen. Zorg voor een goede inbedding van de aanpak van huiselijk geweld in de werkprocessen en in de organisatie. Evalueer grondig als er dingen fout gaan en leer ervan.

Trauma en heling

In een aantal verhalen wordt gepleit voor een meer open benadering van trauma. De langetermijnevolgen van huiselijk geweld blijven vaak lang onder de radar en worden soms niet als zodanig behandeld. Trauma zit opgeslagen in het lijf en fysieke klachten worden niet altijd herkend als trauma-gerelateerd. Het blijkt soms lastig voor professionals en cliënten om een goede traumabehandeling te vinden. Succesvolle traumabehandelingen kunnen vragen om een lange adem en de bereidheid van de therapeut om alles te willen horen en 'erbij te blijven'.

Sommige verhalen geven hoop. Vooral de voorbeelden van systemische aanpak vonden wij inspirerend. In deze aanpak wordt er niet alleen aandacht geschonken aan de trauma's door het geweld, maar ook aan de relationele trauma's die door het geweld zijn ontstaan. Gezinsgesprekken met alle betrokkenen werken helend, als dat gebeurt op het moment dat de cliënt(en) eraan toe is/ zijn. Daarbij de kanttekening dat rekening gehouden moet worden met machtsverschillen. Eigen kracht moet eerst gefaciliteerd worden, zodat iedereen zijn zegje kan doen. Binnen het juridische kader zien we een ontwikkeling die hierbij aansluit. In mediation binnen het strafrecht, dat steeds vaker wordt toegepast in gevallen van huiselijk geweld, staat, naast het maken van afspraken, ook het delen van emoties binnen de relatie centraal.

Ook in een veel eerder stadium zien we aandacht voor de systemische blik. In het onderwijs, waar leerkrachten meer naar de gezinnen van hun leerlingen kijken en waar ze juist ook aandacht hebben voor het stille kind.

Maar wat nu als het thuis echt niet werkt, ondanks alle hulp? Zorg voor een constante factor in het leven van een kind. Dat kan een onderwijzer zijn, een 'zaterdagtante' of een 'leenfamilie'. Ieder kind heeft zo'n anker nodig.

Heb aandacht voor de plegers. Begrenzing is belangrijk. Verantwoordelijkheid nemen kan plegers helpen bij het weer opbouwen van zelfvertrouwen. Maar plegers zijn vaak ook slachtoffers. Heb aandacht voor de wederkerigheid van geweld en voor het doorbreken van de (intergenerationele) keten van geweld.

En ten slotte: mensen zijn niet alleen maar plegger of slachtoffer van huiselijk geweld, maar nog zoveel meer. Ondanks ervaringen met huiselijk geweld en misbruik, kunnen mensen herstellen. Daarbij is steun en hulp vaak onontbeerlijk. Daarbij hebben ze ons allemaal nodig.

Met dank aan

De mensen die hun verhalen met ons en met jullie wilden delen.

De betrokkenen bij het geweld die hun toestemming gaven voor het opnemen van hun verhaal.

De werkgroep Huiselijk Geweld, namelijk: Stephanie Bekkers, Marije van Grol, Joyce Hamstra, Annemiek Rietbergen, Henk Roelfsema, Duska Sabljic en Marjo Volman.

Degenen die de bundel financieel mogelijk hebben gemaakt: Gemeente Utrecht, Gemeente Amersfoort, Veilig Thuis Utrecht (Samen Veilig Midden-Nederland), Buurtteamorganisatie Sociaal Utrecht, het Lectoraat Innovatieve Maatschappelijke Dienstverlening van Hogeschool Utrecht en het kennisplatform Utrecht Sociaal.

En ten slotte Han Vermeer voor het maken van de prachtige lino's.

LITERATUURLIJST

De titel “Durf te weten” is ontleend aan het Latijnse Sapere Aude. De aansporing stamt uit de brieven van de Romeinse dichter Horatius en is bekend uit het werk van verlichtingsfilosoof Immanuel Kant.

1. Inleiding
Kadertekst Prevalentie van huiselijk geweld
www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2019-10/factsheet-huiselijk-geweld-2019.pdf
www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode
2. Verhaal ‘Kansen grijpen’
Kadertekst Actief signaleren
www.handelingsprotocol.nl/utrecht-ko-stap-1-signaleren-3/signalen-huiselijk-geweld
3. Verhaal ‘Een vrouw pakt haar koffer’
Kadertekst Rol buurtteams bij huiselijk geweld
https://vng.nl/sites/default/files/publicaties/2019/veiligthuis-interactief-protocol_v3.pdf
www.bpsw.nl/app/uploads/Meldcode_Afwegingskader_03.pdf
4. Verhaal ‘Ik blijf’
Kadertekst Stabilisatiediscussie
www.gzpsychologie.nl/magazine-artikelen/stabilisatie-bij-complexe-ptss/
<https://psycho-trauma.nl/wp-content/uploads/2015/07/18-Discussie-complexe-PTSS.pdf>
5. Verhaal ‘Ze kwam niet meer’
Kadertekst Implementatie nieuwe meldcode
www.meldcode.nu/
6. Verhaal ‘Diehard’
Kadertekst Daders en slachtoffers
www.canonsociaalwerk.eu/nl/details.php?cps=38
www.meldcode.nu/partnergeweld/
Intieme oorlog. Over de kwetsbaarheid van familierelaties. Martine Groen, Justine van Lawick. Van Gennep, 7e druk, 2008, mgtbk.nl/1iq10q
www.verwey-jonker.nl/doc/2016/5218_Preventie_intergenerationeel_geweld_Nederland_EU.pdf
7. Verhaal ‘Zaterdagtante’
Kadertekst Uithuisplaatsing beter dan een onveilige thuissituatie?
Documentaire Alicia. Maasja Ooms. Uitgezonden door de VPRO.

Speerpunten voor residentiele jeugdhulp. Verbindend werken met kinderen en gezinnen. Inge Bastiaanssen, Lisa Kerkhof, Anne Addink. NJI, Utrecht 2019.
Onvoldoende beschermd. Geweld in de Nederlandse jeugdzorg van 1945 tot heden. Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg (Commissie De Winter), Den Haag Juni 2019.

8. Verhaal 'Geen pappie meer'
Kadertekst Verticale en horizontale loyaliteit
Leren over leven in loyaliteit. Handboek contextuele therapie. Leen Hermkens. Acco, 1ste druk, Den Haag 1998.
9. Verhaal 'Nachtmerrie'
Kadertekst Secundaire traumatisering
Gewoon een beroepsrisico? Wat leidinggevendenden moeten weten over secundaire traumatisering, Karien de Ridder, Transact, Utrecht 2001.
10. Verhaal 'Op het verkeerde been'
Kadertekst Mannenmishandeling
www.moviera.nl/advies/mannenmishandeling/?gclid=EAIaIQobChMkKfOx97T6QIVUrLVCh1dSwZwEAAYiAAEgJzBvD_BwE
11. Verhaal 'Als je een man hebt, krijg je klappen'
Kadertekst Een terugkerend probleem
www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnota-s/2018/04/25/geweld-hoort-nergens-thuis-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling
<https://docplayer.nl/5812496-De-hulpverlening-aan-slachtoffers-van-geweld-binnen-de-partnerrelatie.html>
Basisboek Huiselijk geweld. Janssen, Wentzel en Schakenraad. Coutinho, 4^e druk, Bussum 2019.
12. Verhaal 'Durf te weten'
Kadertekst Narratieve Exposure Therapie (NET)
Complex trauma, diagnostiek en behandeling. Martijn Stöfseel en Trudy Mooren. Bohn Stafleu van Loghum, Houten 2010.
13. Verhaal 'Samen oplopen'
Kadertekst Weerbaarheidstrainingen
Handboek weerbaarheid: van theorie naar toepassing. Berendineke Steenbergen, Rob Boonman, Arnold de Leeuw. SWP, 11e druk, Amsterdam 2016.
14. Verhaal 'Een onverbreekelijke band'
Kadertekst OTS en MUHP
[www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Jeugdbescherming/Maatregelen-van-jeugdbescherming-Ondertoezichtstelling-\(OTS\)](http://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Jeugdbescherming/Maatregelen-van-jeugdbescherming-Ondertoezichtstelling-(OTS))

15. Verhaal 'Het stille kind'
Kadertekst Rol van het onderwijs
www.poraad.nl/nieuws-en-achtergronden/toename-meldingen-bij-veilig-thuis-onderwijs-blijft-sector-van-aandacht
www.marietjekessels.com/
www.swpbook.com/boeken/21/onderwijs/1794/lesgeven-aan-getraumatiseerde-kinderen
www.augeo.nl/handle-with-care
16. Verhaal 'Observer maar'
Kadertekst Meldcode huiselijk geweld in de kinderopvang
www.kinderopvangtotaal.nl/app-meldcode-kindermishandeling-beschikbaar/
www.kinderopvangtotaal.nl/drempel-om-meldcode-kindermishandeling-te-gebruiken/
www.zonmw.nl/nl/actueel/nieuws/detail/item/instrumenten-huiselijk-geweld-kindermishandeling-en-risicjongeren-nog-onvoldoende-gebruikt
17. Verhaal 'Schaduwkanten'
Kadertekst Nazorg na een incident
www.agressievrijwerk.nl/bij-incident/opvang-en-nazorg
18. Verhaal 'Familiegeheimen'
Kadertekst Mediation in strafzaken
Mediation in strafzaken. Berichten uit de praktijk. Prof. Mr. J. Claessen, A. Pinkster, M. Mual.
Handleiding mediation in strafrecht bij partnergeweld. Katinka Lünemann en Annemieke Wolthuis, Verweij-Jonker Instituut. Utrecht december 2019.
www.verweij-jonker.nl/publicaties/2019/handleiding-mediation-in-strafrecht-bij-partnergeweld
Patriarchal terrorism and common couple Violence: two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family.* Johnson, M. P. (1995). 57, 283-294. doi:10.2307/353683
19. Verhaal 'Het lijf zegt iets anders'
Kadertekst Fysieke gevolgen van trauma
De tijger ontwaakt. traumabehandeling met lichaamsgerichte therapie. Peter A. Levine. Altamira, 1ste druk, Haarlem 2007.
20. Verhaal 'De invloed van het gezin'
Kadertekst Signaleren in het Speciaal Onderwijs
www.handelingsprotocol.nl/informatie/124-signaleren-van-kindermishandeling-in-het-speciaal-onderwijs-sbo-en-so
21. Verhaal 'Keuzevrijheid?'
Kadertekst Mentorschap bij ouderenmishandeling
www.aanpak-ouderenmishandeling.nl/kennisbank/aard-en-omvang-ouderenmishandeling-2018
www.aanpak-ouderenmishandeling.nl/doc/box/met-mentorschap-in-veilige-handen-nv.pdf
www.rechtspraak.nl/Onderwerpen/Mentorschap

22. Verhaal 'Retrospectief'
Kadertekst Kindcheck
www.augeo.nl/kindcheck
23. Verhaal 'Doodsangst in de dakgoot'
Kadertekst Wet Tijdelijk Huisverbod
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0024649/2018-09-19>
www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/huisverbod
24. Verhaal 'Van de gebaande paden'
Kadertekst Code rood
www.verwey-jonker.nl/publicaties/2013/risicoscreening_in_de_vrouwenopvang
25. Verhaal 'Balanceren'
Kadertekst Visiedocument gefaseerde ketenzorg
Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg. Een duurzame visie op ketenzorg bij kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik en de centrale rol hierbij van het triage-instrument Veilig Thuis.
L. Vogtländer & S. van Arum. Initiatiefnemers:
VNG & GGD GHOR Nederland, mei 2016, © GGD GHOR Nederland.
Doorbreken geweldspatroom vraagt gespecialiseerde hulp. Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4. Bas Tierolf, Katinka Lünemann, Majone Steketee. Verwey-Jonker instituut, Utrecht mei 2014.
26. Verhaal 'Wees scherp'
Kadertekst Ambulancezorg
www.ambulancezorg.nl/nieuws/verbeterde-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling
www.ggdbozo.nl/informatie/ambulancezorg/Paginas/Meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling.aspx
27. Verhaal 'Het is mij ook gelukt!'
Kadertekst Professionele distantie en je eigen ervaringen
www.maatjeachterdevoordeur.nl/
[www.movisie.nl/artikel/inzetten-ervaring-niet-alleen-pakkie-ervaringsdeskundige](http://www.movisie.nl/artikel/inzetten-ervaring-niet-alleen-pakkie-ervaringsdeskundige-Zelfonthulling)
Zelfonthulling. Openheid van professionals in de GGZ. Erwin van Meekeren, Gerrit Glas, Monica Gundrum, Flip Jan van Oenen, Derek Strijbos, Ad Vingerhoets, Kim Janssens, Menno Oosterhoff, Saskia van Deursen, Catalijne 't Lam, Alan Ralston. Boom, Amsterdam 2017.
www.hu.nl/onderzoek/publicaties/van-levenservaring-naar-ervaringsdeskundigheid-didactiekboek

In deze bundel leest u verhalen van professionals die werken aan veiligheid in de thuissituatie. Verhalen over mensen die hen zijn bijgebleven en die hun kijk op huiselijk geweld en op hun vak hebben veranderd. Het is een inkijkje in de praktijken van deze verschillende professionals. We lezen over hun twijfels en dilemma's, hun verantwoordelijkheidsgevoel en hun onvermogen, hun bevlogenheid en hun inzet om het geweld te stoppen. Over wat ze leerden van de mensen met wie ze werkten en hoe dat tot uiting komt in hun professioneel handelen. Verhalen voor professionals en voor iedereen die hart heeft voor veiligheid in de thuissituatie.

NUR 740

